

DE FRANSE BULLDOG

Het ziekste hondje van de klas

Maart 2017

Dier&Recht
advocaat van de dieren

Inhoud

Inhoud	1
Inleiding	2
Fokken op gezondheidsproblemen	3
Wordt er volgens de wet gefokt?	4
Wetgeving	4
Gebreken van de Franse Bulldog.....	11
Benauwd door korte snuit – BOS	11
Onnatuurlijke voortplanting.....	15
Overige erfelijke gebreken als gevolg van de rasstandaard.....	18
Intertrigo	18
Oogafwijkingen: entropion, trichiasis en cornea ulcera.....	19
Hernia	20
Bijkomende erfelijke aandoeningen	21
Atopie	21
Oogafwijkingen: cherry eye en cataract.....	23
Patella luxatie	24
Epilepsie.....	25
Conclusie	27
Bijlage 1 - Fokbeleid	28
Bijlage 2 - Rasstandaard	30
Bijlage 3 - Gedragscode Raad van Beheer	35
Bijlage 4 - Rasspecifieke instructies.....	36
Literatuurlijst	37

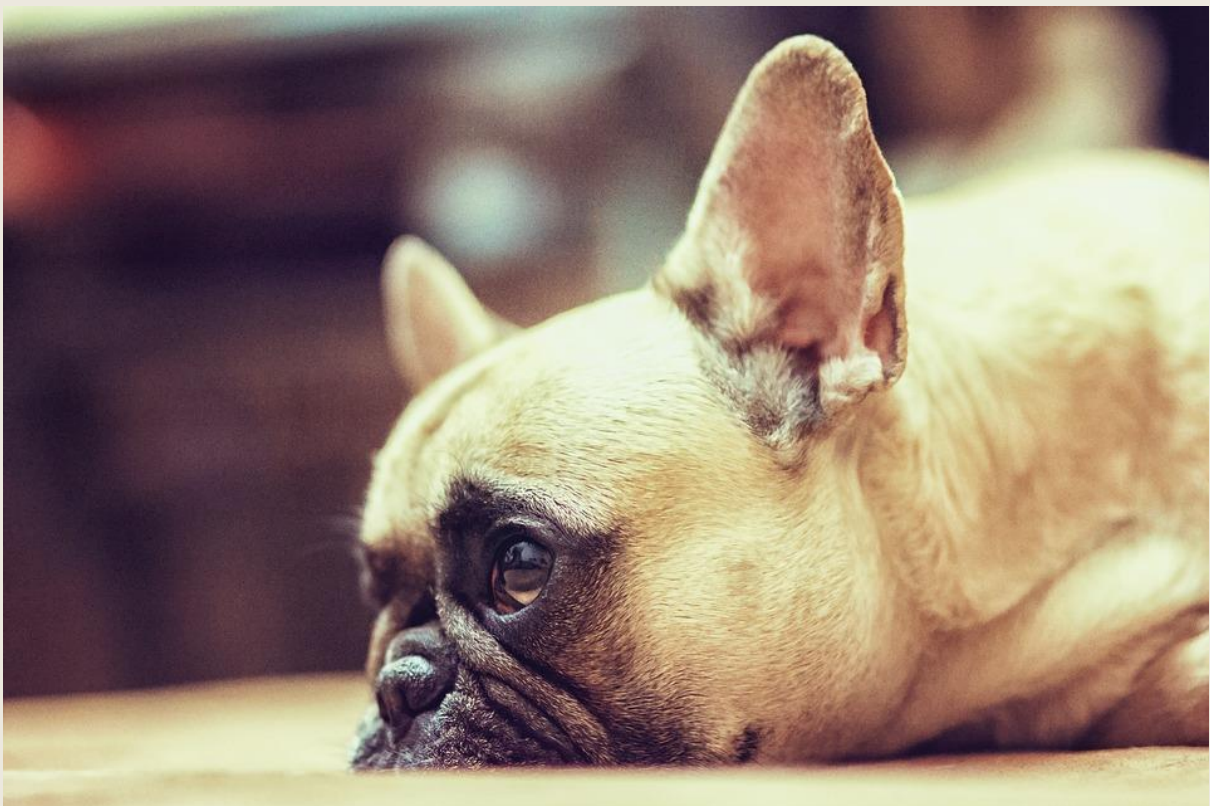
Inleiding

De Franse Bulldog wordt gezien als een aanhankelijke, vaak vrolijke gezelschapshond. Een zeer trouwe, intelligente aandachtstrekker, lief in de omgang voor zowel mens als dier. Zijn karakter maakt hem een van de populairste rassen in Nederland.

Helaas heeft zijn populariteit ook een keerzijde. Zijn kenmerkende uiterlijk bezorgt hem namelijk de nodige gezondheidsproblemen. Onder meer een platte snuit, het korte, gedrongen lichaam en een extreem korte staart hebben hem mismaakt tot het ziekste hondje van de klas. De Franse Bulldog staat met stip op 1 in onze RashondenWijzer vanwege zijn ernstige gezondheidsproblemen.

Sinds juli 2014 moeten, op basis van artikel 3.4 Besluit houders van dieren, fokkers *voor zover mogelijk* voorkomen dat ernstige erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen. De wijze waarop met gezelschapsdieren gefokt wordt, mag de gezondheid en het welzijn van het ouderdier of de nakomelingen niet benadelen.

Het fokbeleid van de Franse Bulldog dient drastisch aangepast te worden om te kunnen voldoen aan de voorschriften in artikel 3.4 Besluit houders van dieren. Ernstige erfelijke gebreken komen extreem vaak voor bij de Franse Bulldog. Daarom lijkt het inmiddels vrijwel onmogelijk geworden om het ras nog te fokken op een manier die het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de pups niet benadeelt.

Fokken op gezondheidsproblemen

De problemen zijn al jaren bekend

De problematiek van erfelijke afwijkingen bij rashonden is jarenlang een terugkerend onderwerp op de politieke agenda. Al in 1988 verscheen bijvoorbeeld het rapport '*Mooi, mooier, mooist?*' over de schadelijke raskenmerken bij honden, dat opgesteld was in opdracht van het toenmalige Ministerie voor Landbouw en Visserij (LNV) (Snijders-Verheijen 1988). De uitzending van Zembla in 2010 – '*Einde van de rashond*' – kan gezien worden als aanleiding voor de recente opleving van de maatschappelijke discussie.¹ De documentaire toont de gezondheids- en welzijnsproblematiek rondom erfelijke aandoeningen en schadelijke uiterlijke kenmerken bij rashonden. In de documentaire eist Stichting Dier&Recht van de branchevereniging van rashondenfokkers, de Raad van Beheer op Kynologisch gebied in Nederland (RvB), dat er een onmiddellijk verbod komt op het fokken van de Cavalier King Charles Spaniël, een populaire rashond waarvan de gezondheid en het welzijn zodanig is aangetast dat het onverantwoord is om nog langer met dit ras te fokken.

Rasstandaard (met óf zonder stamboom) leidt tot problemen

De Cavalier King Charles Spaniël is niet het enige hondenras met gezondheidsproblemen. Vele hondenrassen kampen met erfelijke gezondheids- en welzijnsproblemen binnen de raspopulatie (Universiteit Utrecht 2014; Universiteit Utrecht 2016). Een hond behoort tot een bepaald ras op grond van overeenkomsten in specifieke (uiterlijke) kenmerken. Deze kenmerken zijn vastgelegd in de rasstandaard. Naar het voorbeeld van deze rasstandaarden worden honden binnen dat ras gefokt, waartoe zowel honden met als zonder stamboom behoren. Rashonden met een stamboom zijn honden die aantoonbaar tot een (in principe) gesloten populatie behoren, waarbij alleen gefokt wordt met honden die aan de rasstandaard voldoen. De stamboom is een bewijs van afstamming van de rashond. In Nederland worden stambomen alleen door de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied uitgegeven.² Een rashond zonder stamboom komt qua specifieke kenmerken overeen met de rasstandaard, maar hun afstamming is niet vastgelegd in een document (zogenaamde 'look-alike dieren'). Rashonden zonder stamboom maken een groter deel uit van de rashondenpopulatie dan de dieren met stamboom (Universiteit Utrecht 2016). Vanwege hun genetische verwantschap aan het ras, vertonen ze veelal wel dezelfde erfelijke aandoeningen en schadelijke uiterlijke kenmerken als honden van het overeenkomstige ras die wel een stamboom hebben. Het hebben van een stamboom zegt dan ook niets over de (erfelijke) gezondheid van de rashond.

Fokken op schadelijke erfelijke kenmerken

Het fokken op schadelijke uiterlijke kenmerken leidt tot steeds meer en ernstigere gezondheidsproblemen (Universiteit Utrecht 2014; Universiteit Utrecht 2016). Bovendien zorgt het fokken met een beperkte (genetische) populatie voor een toename in het tot uiting komen van erfelijke aandoeningen. Dit komt doordat vooral de honden die het best beoordeeld worden op hondenshows veelvuldig gebruikt worden in de fokkerij, want wie wil er nou niet een afstammeling fokken van de grote kampioen? Deze dieren drukken daarmee een grote stempel op de raspopulatie.

¹ Zembla (2010). *Einde van de rashond*. Uitzending 11 december 2010. Beschikbaar via <<http://zembla.incontxt.nl/seizoenen/2010/afleveringen/11-12-2010>>.

² Raad van Beheer (2017). *Honden Stamboek*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.houdenvanhonden.nl/kopen-verzorgen-en-opvoeden-van-je-hond/stamboom-en-registratie-van-je-hond/nederlands-honden-stamboek>>.

De Raad van Beheer op Kynologisch gebied, rasverenigingen, keurmeesters, fokkers, maar ook de kopers van een rashond spelen een belangrijke rol in het fokbeleid. Zij bepalen hoe de rashond 'op zijn mooist' is en welke waarde er aan bepaalde uiterlijke kenmerken wordt gehecht. Het gevolg is dat de diergezondheid en het dierenwelzijn van veel rashonden door het huidige fokbeleid ernstig worden aangetast.

Nieuwe wetgeving rashonden 2014

De jarenlange maatschappelijke discussies omtrent de gezondheids- en welzijnsproblematiek rondom de rashond hebben geleid tot het verzoek van de Tweede Kamer begin 2011 om het fokken van rashonden die lijden aan één of meerdere erfelijke aandoeningen geheel te verbieden.³ Dit heeft geresulteerd in nieuwe wetgeving omtrent het fokken van rashonden, die per 1 juli 2014 in werking is getreden. Het betreft hier artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.⁴ Het artikel bevat voorschriften ter bevordering van het fokken van lichamelijk en mentaal gezonde honden met behoud van integriteit van het dier en genetische diversiteit in de populatie. Met de inwerkingtreding van dit besluit leek het onomkeerbaar dat het fokbeleid van bepaalde hondenrassen ingrijpend moest worden aangepast om te voldoen aan de nieuwe regelgeving.

Wordt er volgens de wet gefokt?

Toch worden er nog steeds heel veel rashonden geboren die lijden aan ernstige erfelijke afwijkingen. Je kunt je dus afvragen welke consequenties de nieuwe wetgeving tot nu toe hebben gehad voor het fokken van rashonden. Heeft de nieuwe wet inderdaad het gewenste effect? Wordt er zorgvuldiger gefokt dan vroeger?

De centrale vraag van dit rapport is: in hoeverre voldoet het fokbeleid van de Franse Bulldog aan de voorschriften in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren? Beantwoording van deze vraag is essentieel om de consequenties van dit wetsartikel voor het fokken van rashonden te kunnen beoordelen.

Wetgeving

Per 1 juli 2014 is het Besluit van houdende regels met betrekking tot houders van dieren (Besluit houders van dieren) in werking getreden.⁵ Deze algemene maatregel van bestuur is onderdeel van de Wet dieren en heeft als doel om het welzijn van alle gehouden dieren in Nederland te verbeteren.

De achterliggende gedachte is dat mensen die ervoor kiezen om dieren te houden, primair verantwoordelijk zijn voor het welzijn en de gezondheid van de dieren.

Artikel 3.4. Fokken met gezelschapsdieren

In artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren zijn voorschriften opgenomen waarmee bij het fokken met gezelschapsdieren rekening dient te worden gehouden om ervoor te zorgen dat de wijze

³ Kamerbrief 'Motie van het lid Van Gerven'. 15 februari 2011. Kamerstuk II 2010-2011, 28 286, nr. 480.

⁴ Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren. 17 juni 2014. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 232.

⁵ Besluit van 5 juni 2014, houdende regels met betrekking tot houders van dieren (Besluit houders van dieren). 5 juni 2014. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 210.

waarop gefokt wordt het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen niet benadeelt. Deze voorschriften zijn nieuw ten opzichte van het Honden- en Kattenbesluit (HKB) 1999. In het HKB 1999 werd met betrekking tot de fokkerij alleen ingegaan op het aantal nesten dat een hond of kat in een aaneengesloten periode van 12 of 24 maanden ten hoogste mocht krijgen.⁶ In het Besluit houders van dieren zijn hiernaast ook regels opgenomen voor de *wijze waarop* gefokt moet worden, ter uitwerking van artikel 2.6, tweede lid van de Wet dieren.

Professionele én hobbymatige fokkers moeten voldoen

Artikel 3.4 over het fokken met gezelschapsdieren is van toepassing op eenieder die met gezelschapsdieren fokt, dus zowel degene die dat bedrijfsmatig doen, als degene die dit bijvoorbeeld als hobby doen.

Achtergrond

Misstanden bij het fokken

Vanwege de misstanden in de fokkerij heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) in 2010 in opdracht van het toenmalige Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), de zienswijze 'Fokkerij & Voortplantingstechnieken' opgesteld.⁷ De RDA heeft gekeken of het belang van het fokprogramma opweegt tegen de (potentiële) schade die het fokken met zich mee kan brengen (Raad voor Dierenaangelegenheden 2010). De belangen van de betrokken partijen enerzijds en die van het dier anderzijds zijn in het rapport tegen elkaar afgewogen, waarbij de erkenning van de intrinsieke waarde van het dier als basis is genomen.

Definitie van fokken

De RDA bedoelt met fokken het volgende: *“het door de mens selecteren en paren van dieren met als doel om de eigenschappen van de volgende generatie zodanig te veranderen, dat ze meer met het gestelde fokdoel overeenkomen. Fokken is het samenhangend beleid voor het produceren van een volgende generatie dieren die voldoet aan een vooraf geformuleerd doel”*. Het fokbeleid wordt geformuleerd door een groep fokkers, via een stamboek of rasvereniging, en wordt uitgevoerd door individuele fokkers.

Belang van de mens

In de fokkerij wordt dus iets gedaan met dieren in het belang van mensen, zo wordt gesteld in het rapport van de RDA (2010). Dieren worden geselecteerd om hen een volgende generatie te laten voortbrengen die beter past bij een doel dat door de mens is gesteld. Dit kan in strijd zijn met de belangen van het dier, doordat het fokdoel ongewenste effecten op het gedrag, aanpassingsvermogen en de fysiologie van het dier met zich mee kan brengen, zoals Engelse en Franse Bulldoggen die d.m.v. keizersneden geboren moeten worden. Op deze manier kan de integriteit c.q. de intrinsieke waarde van het dier aangetast worden.

Rol van de fokkers

Een belangrijk uitgangspunt dat door de RDA gesteld wordt, is de (morele) verantwoordelijkheid van de betrokken partijen. Fokkers zijn de eerstverantwoordelijken voor het welzijn van dieren en

⁶ Honden- en Kattenbesluit 1999. 11 januari 1999. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 1999, nr. 36.

⁷ Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. 10 december 2010. Kamerstukken II 2010/2011, 28 286, nr. 446.

bepalen zelfstandig of met elkaar via rasverenigingen het fokbeleid voor een bepaald ras. Sommige fokkers vinden uiterlijke kenmerken belangrijker dan het welzijn of de integriteit van het dier. Door bijvoorbeeld honden met welzijnsaantastende (uiterlijke) kenmerken of erfelijke afwijkingen op tentoonstellingen te laten winnen, worden deze fokkers in hun denkwijze bevestigd, zo stelt de RDA.

Rol van de overheid

Een andere belangrijke rol in de fokkerij is weggelegd voor de overheid. De overheid dient immers de minimumnormen voor het welzijn en de gezondheid van dieren vast te stellen en is daarmee eindverantwoordelijke voor de kwaliteit van leven van dieren in Nederland (Raad voor Dierenaangelegenheden 2009). Richtlijnen en regulering door de overheid ontbreken echter in de fokkerij van gezelschapsdieren, waardoor eenieder vrij is om zelf een stamboek op te richten, zonder dat daarop toezicht wordt gehouden en de diergezondheid en het dierenwelzijn worden gewaarborgd.

Rol van de kopers

Tot slot oefenen de kopers van rashonden ook een directe invloed uit op de fokkerij, omdat zij de marktvraag voor bepaalde rassen en typen dieren bepalen. De afweging die hierbij door de RDA gemaakt wordt, is of kopers zich bewust zijn van het voorkomen van erfelijke aandoeningen en of zij voldoende kennis hebben om te zien dat bepaalde (uiterlijke) kenmerken het welzijn van het dier aantasten. De informatieverstrekking over erfelijke gebreken of welzijnsaantastende (uiterlijke) kenmerken bij gezelschapsdieren is nog gefragmenteerd en vrijblijvend. Fokkers en verkopers hadden bijvoorbeeld geen wettelijke informatieplicht.

Stamboom zegt niets over gezondheid

Voor de koper heeft een stamboom geen duidelijke, objectieve meerwaarde, daar het niets zegt over de gezondheid van het gezelschapsdier. Hierdoor zijn de activiteiten in de gezelschapsdierenfokkerij nog grotendeels onbekend en ongecontroleerd (Raad voor Dierenaangelegenheden 2010).

Nieuwe wetgeving ontstaan

In aansluiting op de aanbevelingen van de RDA hebben de toenmalige Staatssecretaris van EL&I en de latere Staatssecretaris van Economische Zaken (EZ) het beleid aangepast om de misstanden in de fokkerij van gezelschapsdieren aan te pakken.⁸ Het Besluit Identificatie en Registratie van dieren, ingegaan per 1 april 2013, zorgt er voor dat fokkerij en handel inzichtelijker zijn gemaakt.⁹ Alle pups moeten tegenwoordig voor de leeftijd van 7 weken gechipt zijn en bij een aangewezen databank geregistreerd worden.

Met artikel 3.4 van het besluit houders van dieren zijn voor de fokkerij randvoorwaarden gecreëerd waarbinnen gefokt mag worden met gezelschapsdieren.^{8 10}

⁸ Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. 27 september 2011. Kamerstukken II 2011/2012, 28 286, nr. 525.

⁹ Besluit van 2 oktober 2012, houdende wijziging van het Besluit identificatie en registratie van dieren in verband met het verplicht stellen van identificatie en registratie van honden. 2 oktober 2012. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2012, nr. 497.

¹⁰ Nota van toelichting van Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren. 17 juni 2014. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 232.

Overtreding is strafbaar

Voor toezicht op de naleving en handhaving van artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren zijn de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID) aangewezen.¹⁰ Overtreding van dit artikel is strafrechtelijk handhaafbaar.¹¹

Eigen verantwoordelijkheid van de sector?

Primair is ook een belangrijke rol en verantwoordelijkheid voor de betrokken sectoren zelf weggelegd. De Staatssecretaris van EL&I heeft daarom de Raad van Beheer op Kynologisch gebied (RVB) en de rasverenigingen aangewezen om welzijnsproblemen ten gevolge van het fokbeleid aan te pakken.¹² Dit heeft geleid tot een meerjarenbeleidsplan, waarin de Raad van Beheer focust op stappen ten behoeve van het welzijn van honden, ter bestrijding van schadelijke raskenmerken en ter bestrijding van erfelijke aandoeningen.¹³ **Uitgangspunt van dit beleid is onder meer dat de kwaliteit van leven en het fokken van sociale, gezonde honden zonder erfelijke afwijkingen belangrijker is dan het uiterlijk en de economische waarde van de hond.** De Raad van Beheer heeft rasspecifieke instructies opgesteld, waarmee extra zorg aan het welzijn en de gezondheid van de honden wordt besteed bij de beoordeling van het uiterlijk van de dieren.¹⁴ De exterieurkeurmeesters op tentoonstellingen dienen deze rasspecifieke instructies op te volgen en **mogen honden met schadelijke raskenmerken geen kampioenstitel meer geven.** Omdat honden die kampioen worden op tentoonstellingen vaak in sterke mate het gezicht van een ras bepalen, moet op deze manier worden voorkomen dat schadelijke raskenmerken binnen het fokbeleid blijven voortbestaan.

Dierenartsen

De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Dierenartsen (KNMvD) heeft in november 2010 haar standpunt over erfelijke afwijkingen bij rashonden gepubliceerd (KNMvD 2017). Zij is van mening dat de problematiek van erfelijke afwijkingen bij honden integraal moet worden aangepakt door alle betrokkenen: fokkers, fokverenigingen, Raad van beheer, overheid en consument. De dierenarts **dient aan de consument voorlichting te geven over de risico's van erfelijke aandoeningen** bij bepaalde rassen en de mogelijkheden en consequenties van een eventuele behandeling van deze afwijkingen. Dierenartsen **behoren geen fokkerij te faciliteren die ten koste gaat van de gezondheid en het welzijn van honden.** De KNMvD heeft in 2015 een Richtlijn opgesteld om de dierenartsen te ondersteunen bij de objectivering van de welzijnsrisico's die het gevolg zijn van erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken, en dit te communiceren naar de eigenaar van een dier.¹⁵ De KNMvD is van mening dat bij rassen waarbij terugfokken naar een gezond ras binnen de

¹¹ *Wet van 19 mei 2011, houdende een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen (Wet dieren)*. 19 mei 2011. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2011, nr. 345.

¹² *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie*. 10 december 2010. Kamerstukken II 2010/2011, 28 286, nr. 446.

¹³ Raad van Beheer (2017). *Plan van Aanpak Duurzaam Fokbeleid*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.houdenvanhonden.nl/gezond-fokken-met-fairfok/duurzaam-fokbeleid/>>.

¹⁴ Raad van Beheer (2016). *Regelgeving. Ras Specifieke Instructies RSI*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.houdenvanhonden.nl/globalassets/regelgeving/rsi/rsi-einddocument-augustus-2016.pdf>>.

¹⁵ KNMvD (2017). *Richtlijn Veterinair handelen inzake welzijnsrisico's bij honden en katten met erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.kwaliteitdiergeneeskunde.nl/kwaliteit/richtlijnen/bacteriele-huidinfecties-bij-hond-en-kat/item/10865151/Richtlijn-Erfelijke-aandoeningen-hond-en-kat>>.

bestaande populatie niet meer mogelijk is, **honden van buiten het ras moeten worden gebruikt om de genenpool te vergroten of fokken van dit ras gestopt moet worden.**¹⁶

Huidige situatie rashonden

In opdracht van het Ministerie van EZ is onderzoek gedaan naar de welzijns- en gezondheidsproblemen bij 38 hondenrassen, waaronder de Franse Bulldog (Universiteit Utrecht 2014; Universiteit Utrecht 2016).¹⁷ Het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (LICG) heeft voor deze hondenrassen een lijst met de bij het hondenras veelvoorkomende erfelijke aandoeningen opgesteld, waarmee consumenten geïnformeerd worden over de problemen die bij dit ras spelen.¹⁸

Interpretatie van artikel 3.4

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

1. Het is verboden te fokken met gezelschapsdieren op een wijze waarop het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen wordt benadeeld.
2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - a. ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen;
 - b. uiterlijke kenmerken worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen die schadelijke gevolgen hebben voor welzijn of gezondheid van de dieren;
 - c. ernstige gedragsafwijkingen worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen;
 - d. voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt;
 - e. het aantal nesten of nakomelingen dat een gezelschapsdier krijgt de gezondheid of het welzijn van dat dier of de nakomelingen benadeelt.
3. Een hond krijgt binnen een aaneengesloten periode van twaalf maanden ten hoogste één nest.
4. Een kat krijgt binnen een aaneengesloten periode van twaalf maanden ten hoogste twee nesten of ten hoogste drie nesten in een aaneengesloten periode van vierentwintig maanden.
5. Op het fokken van paarden (inclusief pony's) en ezels die anders dan voor landbouwdoeleinden worden gehouden, zijn het eerste en tweede lid, met uitzondering van het tweede lid, onder d, van toepassing.

Om te bepalen in hoeverre het huidige fokbeleid van de Franse Bulldog aan de voorschriften in artikel 3.4 voldoet kijken we naar het optreden van ernstige erfelijke afwijkingen en schadelijke uiterlijke kenmerken. Uitsluitend lid 1 en 2 van artikel 3.4 zullen daarom hier worden toegelicht.

Lid 1 Fokken mag niet leiden tot schade van ouders of pups

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

1. Het is verboden te fokken met gezelschapsdieren op een wijze waarop het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen wordt benadeeld.

¹⁶ KNMvD (2017). *Standpunt over erfelijke afwijkingen bij rashonden*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.knmvd.nl/media/default.aspx/emma/org/10834935/erfelijke%20gebreken%20rashonden.pdf>>.

¹⁷ Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. 11 juli 2012. Kamerstukken II 2011/2012, 28 286, nr. 582. ; Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken. 27 mei 2014. Kamerstukken II 2013/2014, 28 286, nr. 733.

¹⁸ LICG (2016). *Rashondengids*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<http://www.rashondengids.nl>>.

Uitgangspunt van artikel 3.4 is dat het fokken van dieren op verantwoorde wijze geschiedt. Zowel ouderdieren als nakomelingen mogen geen schade aan welzijn of gezondheid ondervinden als gevolg van de fokkerij. Fokkerij mag niet leiden tot uitputting van moederdieren en ook niet tot blijvende of permanente schade aan gezondheid of welzijn van zowel ouderdier als nakomeling. Het is niet toegestaan te fokken met dieren die gebreken of afwijkingen hebben of kunnen krijgen die welzijn of gezondheid van hun nakomelingen schaden. Bij het fokken moet in ieder geval worden voorkomen dat uiterlijke kenmerken die schadelijke gevolgen hebben voor welzijn of gezondheid van het dier worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen. **Als de afwijkingen voorkomen hadden kunnen worden door het nemen van passende preventieve maatregelen, zoals screenend onderzoek, DNA-testen of wijziging van het fokbeleid van de fokker, is fokken niet toegestaan.**

Een fokker kan overigens niet altijd van alle erfelijke afwijkingen en andere fokgerelateerde problemen op de hoogte zijn.¹⁹ Van een fokker mag verwacht worden dat hij in het kader van zijn fokbeleid er zorg voor draagt op de hoogte te blijven van (veel) voorkomende problemen binnen het ras of de rassen waarmee hij fokt.

Ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - a. ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen;

Hieruit kan geconcludeerd worden dat al het mogelijke moet zijn gedaan om te voorkomen dat ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten ontstaan bij nakomelingen. Er mag niet gefokt worden als daarbij het welzijn of de gezondheid van de nakomelingen wordt benadeeld. De zinsnede «voor zover mogelijk» is opgenomen, omdat fokken geen mechanisch proces is waarvan de uitkomsten volledig stuurbaar zijn.²⁰ Er kunnen nakomelingen geboren worden met een afwijking, die niet aan de fokker of zijn fokbeleid te wijten zijn.

Fokkers dienen, zoals gezegd, te weten welke erfelijke afwijkingen en ziekten zich bij het ras kunnen voordoen. Fokkers die dieren fokken, waarvan over het ras bekend is dat bepaalde erfelijke aandoeningen middels een test kunnen worden opgespoord en die het bij fokken nalaten de dieren te laten screenen, handelen niet in overeenstemming met deze bepaling.

Fokken op uiterlijke kenmerken

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - b. uiterlijke kenmerken worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen die schadelijke gevolgen hebben voor welzijn of gezondheid van de dieren;

¹⁹ Nota van toelichting van *Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren*. 17 juni 2014. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 232.

²⁰ *Lijst van vragen en antwoorden Besluit gezelschapsdieren*. 1 februari 2012. Kamerstukken II 2011-2012, 28286, nr. 545.

Dit deel van het artikel schrijft voor dat bij het fokken voor zover mogelijk moet worden voorkomen dat uiterlijke kenmerken die schadelijke gevolgen hebben voor welzijn of gezondheid van de dieren worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen.

Van degene die met een dier van een bepaald ras fokt, mag worden verwacht dat hij inzicht heeft in of zich laat informeren over de problemen die binnen dat ras spelen en de mogelijkheden om overdracht naar nakomelingen te voorkomen. Bij een fokker mag dus bekend verondersteld worden dat het fokken op bepaalde uiterlijke kenmerken kan leiden tot een aantasting van welzijn en gezondheid.²¹

Een voorbeeld hierbij is het (door)fokken op een zodanig korte snuit of schedel dat dit leidt tot ademhalingsproblemen. Wanneer een ouderdier met een te korte snuit en daardoor ademhalingsproblemen voor de fokkerij wordt ingezet, zal dit schadelijke uiterlijke kenmerk kunnen worden doorgegeven aan de nakomelingen. **Dergelijke schadelijke raskenmerken, ongeacht of ze vanuit de rasstandaard worden voorgeschreven, mogen niet meer in de fokkerij worden nagestreefd**, doordat ze het welzijn of de gezondheid van het ouderdier en de nakomelingen benadelen. Het doelbewust fokken op schadelijke uiterlijke kenmerken is in strijd met artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

Voortplanting op onnatuurlijke wijze

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - d. voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt;

Bij het fokken wordt onder voortplanting op onnatuurlijke wijze verstaan dat bijvoorbeeld het dekken zelf of de bevalling niet op een natuurlijke wijze plaatsvindt.²² Er kan sprake zijn van uitzonderingssituaties, waarin voortplanting op onnatuurlijke wijze moet plaatsvinden. Een keizersnede kan soms noodzakelijk zijn bij een niet vorderende bevalling, dit hoeft niet gerelateerd te zijn aan foktechnische problemen.

Het voor zover mogelijk voorkomen van voortplanting op onnatuurlijke wijze legt de fokker wel een verplichting op.²² De **systematische inzet van kunstmatige inseminatie** bij het fokken of een **toegenomen frequentie van voorkomen van keizersnedes binnen een ras** en bij individuele dieren naar aanleiding van bijvoorbeeld rasgebonden kenmerken **kan beschouwd worden als het niet voldoen aan deze verplichting**.

²¹ Lijst van vragen en antwoorden Besluit houders van dieren. 31 januari 2013. Kamerstukken II 2012-2013, 28286, nr. 617.

²² Nota van toelichting van Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren. 17 juni 2014. In: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 232.

Gebreken van de Franse Bulldog

De Franse Bulldog is een erg populaire gezelschapshond.²³ Kenmerkend zijn de platte, brede neus, de rechtopstaande oren en zijn korte, gedrongen lichaam. Dit compacte exterieur heeft geleid tot veel gezondheids- en welzijnsproblemen in het ras. De meest voorkomende erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken worden hieronder beschreven. Vervolgens wordt gecontroleerd of er in het huidige fokbeleid genoeg rekening wordt gehouden met de verplichtingen die artikel 3.4 de fokkers oplegt. Kort gezegd, houdt een fokker zich aan de wet als hij/zij zich aan het fokbeleid van de vereniging houdt?

Benauwd door korte snuit – BOS

Het LICG noemt het Brachycephaal Obstructief Syndroom (BOS) als een van de drie belangrijkste aandoeningen die bij Franse Bulldogs in Nederland voorkomen.

Aard van het probleem

Brachycefale rassen (letterlijk: rassen met een korte schedel) worden bewust gefokt op een vroege vergroeiing van de schedel, wat leidt tot groeibelemming en daardoor een kortere, bredere schedel.²⁴ Dit raskenmerk wordt door fokkers en in rasstandaarden als eis gesteld aan het uiterlijk van de Franse Bulldog (zie bijlage 2 - Rasstandaard).

schedel van grijze wolf

schedel van Labrador Retriever

schedel van Franse Bulldog

Het brachycefale obstructief syndroom (BOS) is een aandoening waarbij anatomische kenmerken van de kortsnuitige rassen leiden tot een (gedeeltelijke) obstructie van de ademhalingswegen. Het gaat om de volgende anatomische kenmerken:

- vernauwde neusgaten
- een te lang zacht gehemelte (palatum molle)
- een onderontwikkelde luchtpijp (hypoplasie van de trachea)
- onderontwikkelde neusschelpen (nasofaryngeale turbinates)

²³ LICG (2017). *LICG Huisdierenbijsluiter: Franse Bulldog*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <http://www.licg.nl/nm/dieren/zoogdieren/hond-hondenrassen/hond/franse-bulldog.html>.

²⁴ Bannasch et al. 2010; Crook 2011; De Lorenzi, Bertocello, and Drigo 2009; Haworth et al. 2001; Meola 2013; Njikam et al. 2009; Sargan 2004

vernauwde neusgaten bij Franse Bulldog

open neusgaten bij een hond met een normale snuitlengte

symptomen

Kijkend naar bovenstaande foto's is het niet moeilijk voor te stellen dat de Bulldog meer moeite moet doen om adem te halen. Andere problemen van het BOS zijn minder goed zichtbaar maar zijn wel voorstelbaar. Zo is bij het steeds korter fokken van de snuit de lengte van het zachte gehemelte te lang gebleven. Het gevolg hiervan is, dat het te lange gehemelte soms de toegang tot de luchtpijp afsluit. Bij het in- en uitademen zal dan vervolgens heen en weer fladderen voor de luchtpijp. Dit heeft een soort snurkende ademhaling tot gevolg.

Als het zachte gehemelte dan ook nog eens wat gaat zwellen door een keelontsteking of een te geforceerde ademhaling (inspanning, warmte) dan komt er nog minder ruimte en wordt de toegang tot de luchtpijp nog verder bemoeilijkt. Het snurken dat bij veel kortsnuitige rassen voorkomt kan gezien worden als een signaal dat de ademhaling bemoeilijkt wordt. Het dier zal daar in meer of mindere mate benauwd van zijn. Helaas wordt het geluid door veel eigenaren als 'schattig' ervaren.

Als gevolg van de bovenstaande afwijkende anatomische kenmerken ontstaan een verhoogde luchtweerstand die het ademen moeilijker maakt. Dit wordt wel vergeleken met 'door een rietje ademen'. De verhoogde luchtweerstand en turbulentie van de lucht zorgen voor zwelling van het gehemelte en het strottenhoofd, het naar buiten klappen van de keelamandelen en het dichtklappen van het strottenhoofd (larynx). Deze effecten kunnen leiden tot een levensbedreigende ademnood (Meola 2013).

Honden die lijden aan BOS vertonen onder meer het bijgeluiden bij de ademhaling zoals snurken, moeite met ademen, extreem hijgen, hoesten, inspanningsintolerantie, oververhitting en flauwtes (Meola 2013).

Het BOS is een progressieve aandoening, waardoor de klinische verschijnselen kunnen variëren in ernst van lichte toegenomen inspanning om te kunnen ademen tot een levensbedreigende

ademnood door afsluiting van de luchtwegen en het samenvallen van het strottenhoofd. De verschijnselen treden bij de meeste honden op rond een leeftijd van 2-3 jaar, maar kunnen al van pup af aan worden waargenomen. De diagnose kan worden gesteld aan de hand van de klinische verschijnselen en onderzoek van de kop en luchtwegen, eventueel aangevuld met röntgenfoto's en/of een CT-scan. Het BOS kan alleen via een specialistische en ingrijpende operatie verholpen worden.

Hoe vaak komt BOS voor?

Het brachycefaal obstructief syndroom komt in grote mate voor bij brachycefale rassen, waaronder de Franse Bulldog. Onderzoeken naar het optreden van het BOS onder de populatie Franse Bulldoggen in verschillende landen tonen een variërende prevalentie aan, van 2.7% tot 67.0%.²⁵ In het rapport naar aanleiding van het recente onderzoek dat gedaan is door de Universiteit Utrecht wordt BOS gezien als een hoofdprobleem voor het welzijn van de populatie Franse Bulldoggen. Al komen lang niet alle gevallen bij de dierenarts terecht: "Het is vrijwel zeker zo dat een belemmerde ademhaling, die zich uit in snurken en bij ernstigere vormen en inspanning als echte benauwdheid, door veel eigenaren als normaal wordt gezien en niet wordt gerapporteerd aan een dierenarts of verzekering. Eigenaren die een jonge Franse Bulldog kopen hebben er vaak eerder één gehad en noemen het geluid gezellig of leuk" (Universiteit Utrecht 2016).

Ernst

De gezondheids- en welzijnsaantasting van het brachycefaal obstructief syndroom is **zeer ernstig** te noemen. In het onderzoek van Asher et al. (2009) en Summers et al. (2010) wordt op basis van een zo objectief mogelijke methode (*Generic Illness Severity Index for Dogs*) de mate van welzijnsaantasting voor het BOS vastgesteld op score 6-15, waarbij een hogere score staat voor een grotere mate van welzijnsaantasting, met een maximum van score 16. Ook in het rapport van de Raad voor Dierenaangelegenheden (2002) krijgt brachycephalie en de daarmee gepaard gaande welzijns- en gezondheidsproblemen de hoogste score als het gaat om de mate van welzijns- (20/20) en gezondheidsaantasting (20/20) en wordt als ernstig beschouwd als het gaat om de mate van integriteitsaantasting (12/20). De deskundigen van de Universiteit Utrecht (2011) hebben brachycefaal obstructief syndroom als een ernstige tot zeer ernstige aandoening beoordeeld.

Fokbeleid

In het fokreglement en het voorgeschreven gezondheidsonderzoek van de Hollandse Bulldoggen Club zijn regels opgenomen om onderzoek naar luchtwegproblemen bij de ouderdieren door een dierenarts te laten uitvoeren. Het onderzoek naar luchtwegproblemen houdt het volgende in:

- Bijlage 1VFR:
 - b. Conditie test / Luchtweg onderzoek:
Middels auscultatie en inspectie wordt de ademhaling in 2 fasen beoordeeld:
 1. In rust (zonder inspanning)
 2. Na een inspanning, een wandeling van 500 m van 6 minuten in normaal wandeltempo.

²⁵ De Lorenzi, Bertongello, and Drigo 2009; Fasanella et al. 2010; Ginn et al. 2008; Njikam et al. 2009; Poncet et al. 2005; Riecks, Birchard, and Stephens 2007; Torrez and Hunt 2006)

In beide fasen wordt de ademhaling beoordeeld als; costo-abdominaal, hijgen, abdominaal of enkel abdominaal. Daarnaast ten aanzien van de bijgeluiden als; geen, gering aanwezig, aanwezig of sterk aanwezig. Tevens dient de dierenarts die het onderzoek uitvoert aan te geven of naar zijn mening een nader onderzoek van de luchtwegen noodzakelijk is.

Door de Raad van Beheer worden eisen gesteld waaraan rashonden tijdens keuringen moeten voldoen en die de exterieurkeurmeesters in hun beoordeling moeten meewegen. In geval van ademhalingsproblemen moet het volgende aspect bij de keuring in acht worden genomen:

- *Ademhaling:*
 - *Alle honden moeten in staat zijn, in stand en beweging, normaal te ademen. Aandacht voor honden met overdrijvingen welke ademen bemoeilijkt, zoals:*
 - *Erg luidruchtige ademhaling en/of duidelijk hoorbare moeilijkheden bij de ademhaling;*
 - *Zeer kleine en nauwelijks geopende neusgaten of neusgaten bedekt met huid.*

De keurmeester mag rashonden met (uiterlijke) kenmerken die kunnen leiden tot gezondheidsproblemen nooit met meer dan de kwalificatie 'goed' beoordelen of in aanmerking laten komen voor prijzen of titels. De keurmeesters dienen honden met ernstige afwijkingen te diskwalificeren.

Conclusie: voldoet het fokbeleid aan de voorschriften in artikel 3.4?

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - b. uiterlijke kenmerken worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen die schadelijke gevolgen hebben voor welzijn of gezondheid van de dieren;

Samenvattend:

1. BOS wordt veroorzaakt door een uiterlijk kenmerk dat schadelijke gevolgen kan hebben voor het welzijn en de gezondheid van het dier.
2. Dit uiterlijke kenmerk is erfelijk en kan worden doorgegeven aan of ontstaan bij nakomelingen.
3. BOS komt bij de Franse Bulldog meer dan gemiddeld voor.

Hiermee valt het BOS onder de reikwijdte van artikel 3.4, eerste lid en tweede lid, onder b. Bij het fokken dient dan ook voor zover mogelijk te worden voorkomen dat deze aandoening wordt doorgegeven aan of kan ontstaan bij nakomelingen.

MAATREGELEN OM BRACHYCEFAAL OBSTRUCTIEF SYNDROOM BIJ NAKOMELINGEN TE VOORKOMEN

Door de fokker dient een aantal maatregelen genomen worden om te voldoen aan de zorgvuldigheidsplicht van artikel 3.4 teneinde voor zover mogelijk te voorkomen dat het brachycefaal obstructief syndroom wordt doorgegeven aan of kan ontstaan bij de nakomelingen.

1. Het BOS dient bij beide ouderdieren door een dierenarts middels een uitgebreid onderzoek van de kop en luchtwegen, eventueel aangevuld met röntgenfoto's en/of een CT-scan,

uitgesloten te worden. Aangezien de klinische verschijnselen van het BOS zich pas op een latere leeftijd, c.q. nadat de fokleeftijd bereikt is, kunnen uiten, dient bij voorkeur gewacht te worden met dit onderzoek – en daarmee met het fokken – tot de leeftijd (ca. 3 jaar) bereikt is waarna het minder waarschijnlijk is dat het BOS zich nog (in ernstigere mate) zal uiten.

2. Omdat de aandoening zich pas op oudere leeftijd kan openbaren, dient nagegaan te worden of de voorouders van het fokdier aan het BOS lijden of leden. Op deze manier kan worden beoordeeld of bij het fokdier de erfelijke aandoening nog tot uiting zou kunnen komen en of de erfelijke aandoening dus aan de nakomelingen zou kunnen worden doorgegeven.

HUIDIG FOKBELEID

De Hollandse Bulldoggen Club heeft in haar fokreglement regels opgenomen om onderzoek naar luchtwegproblemen bij de ouderdieren door een dierenarts te laten uitvoeren. Het onderzoek houdt kortweg in dat de ademhaling van het fokdier zowel in rust als na een wandeling van 500 meter in 6 minuten wordt beoordeeld en wordt gecontroleerd op bijgeluiden. De dierenarts dient daarnaast aan te geven of naar zijn mening een nader onderzoek van de luchtwegen noodzakelijk is. **In het verenigingsfokreglement is echter niet opgenomen wat acceptabel gevonden wordt of met welke beoordeling een hond wel of niet wordt uitgesloten van de fokkerij.**

Een gezonde hond dient bovendien veel langer dan de geteste 6 minuten lichte inspanning te kunnen verrichten, zonder daarbij ademhalingsproblemen te krijgen. Bovendien kan het onderzoek al plaatsgevonden hebben, voordat de klinische verschijnselen van het BOS zich volledig hebben geuit. De mogelijkheid blijft daardoor bestaan dat de rasvereniging fokt met dieren die in meer of mindere mate lijden aan het brachycephaal obstructief syndroom. Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft het uiterlijke kenmerk dat leidt tot het brachycephaal obstructief syndroom op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

Wat betreft het fokbeleid van de fokkers die niet bij de rasvereniging zijn aangesloten, zijn geen maatregelen bekend.

Onnatuurlijke voortplanting

Bij het fokken wordt onder voortplanting op onnatuurlijke wijze verstaan dat het dekken of de bevalling niet op een natuurlijke wijze plaatsvindt. Bij bepaalde hondenrassen is het voor de meeste honden van dat ras fysiek niet meer mogelijk om op een natuurlijke wijze te dekken, waardoor de dekking via kunstmatige inseminatie moet plaatsvinden. Daarnaast komt het voor dat de bevalling ten gevolge van een extreme bouw van de rashond, zoals het geval is bij de Franse Bulldog, niet meer op een natuurlijke wijze kan plaatsvinden, waardoor een keizersnede onvermijdelijk uitgevoerd moet worden.

Dystocia

Aard van het probleem

Bij dystocia loopt het geboorteproces tijdens de bevalling vast.²⁶ Er komen geen pups meer, terwijl deze nog wel worden verwacht. De oorzaak hiervan kan gelegen zijn bij het moederdier, onder meer door een te nauw geboortekanaal of baarmoederproblemen. Ook kan het zijn dat de pups een

²⁶ Bergström et al. 2006; Evans and Adams 2010; Münnich and Küchenmeister 2009; Tilley and Smith 2004

verkeerde ligging hebben, te groot zijn of niet meer in leven zijn. Wanneer de bevalling te lang duurt, raakt het moederdier uitgeput en kunnen de pups door zuurstofgebrek komen te overlijden. Op tijd ingrijpen is dan ook van levensbelang voor de teef en de pups. In veel gevallen is het nodig om manueel in te grijpen om de pup(s) ter wereld te brengen of om een keizersnede uit te voeren.

Dystocia komt meer voor bij kleinere en miniatuur hondenrassen en vooral bij kortsnuitige dieren, vanwege het fokbeleid en de daarmee gepaard gaande erfelijke schadelijke raskenmerken bij deze rassen.²⁷ Kleinere rassen krijgen vaak minder pups, waardoor ze (relatief) te groot worden voor het geboortekanaal. Brachycefale dieren, zoals de Franse Bulldog, behoeven vaker een keizersnede vanwege de mismatch tussen de grootte van het geboortekanaal en de grootte van de kop van de pups. De Franse Bulldog wordt namelijk zodanig gefokt dat de dieren een platte, brede kop hebben en korte lendenen met een te nauw bekken, waardoor de bevalling vaak niet op een natuurlijke manier kan plaatsvinden (zie 'Rasstandaard').

Hoe vaak komen keizersneden voor?

In een onderzoek onder verschillende hondenrassen in het Verenigd Koninkrijk staat de Franse Bulldog in de top 10 van de hoogste aantallen noodzakelijke keizersneden bij bevallingen – in **81,3% van de worpen** bij de Franse Bulldog is een keizersnede noodzakelijk (Evans and Adams 2010). Uit het recente onderzoek dat gedaan is door de Universiteit Utrecht blijkt ook dat dystocia een belangrijke erfelijke aandoening is bij de Franse Bulldog (Universiteit Utrecht 2016). Exacte percentages voor de Nederlandse situatie zijn niet bekend, maar deskundigen schatten in dat het probleem in Nederland even groot is als in Engeland.²⁸ In veel gevallen wordt een keizersnede standaard ingepland en wordt er niet afgewacht tot er geboorteproblemen optreden.

Ernst

In het onderzoek van Asher et al. (2009) en Summers et al. (2010) wordt op basis van een zo objectief mogelijke methode (*Generic Illness Severity Index for Dogs*) de mate van welzijnsaantasting voor dystocia vastgesteld op score 2-6, waarbij een hogere score staat voor een grotere mate van welzijnsaantasting door een ziekte, met een maximum van score 16. De deskundigen van de Universiteit Utrecht (2011) hebben dystocia als een zeer ernstige aandoening beoordeeld.

Fokbeleid

In het fokreglement van de Hollandse Bulldoggen Club is opgenomen dat een teef aan maximaal 3 nesten met een keizersnede geboorte mag geven. Na 3 keizersneden mag een teef niet meer gedekt worden. De Raad van Beheer heeft geen eisen opgenomen over het aantal keizersneden dat bij een hond mag worden uitgevoerd. Wel heeft de Raad van Beheer voor de Engelse Bulldog aanvullende fokregels opgesteld, onder meer om het op onnatuurlijke wijze moeten bevallen bij dit ras te beperken (Raad van Beheer 2017b). Hierbij hanteert de Raad van Beheer dat een teef niet meer gedekt mag worden, nadat zij tweemaal een keizersnede heeft ondergaan.

²⁷ Asher et al. 2009; Bergström et al. 2006; Evans and Adams 2010; Münnich and Küchenmeister 2009; Sargan 2004; Tilley and Smith 2004)

²⁸ Telefonisch overleg met dierenarts van de Universiteit Utrecht.

Conclusie: voldoet het fokbeleid aan de voorschriften in artikel 3.4?

Besluit houders van dieren: Artikel 3.4 – Fokken met gezelschapsdieren

2. In ieder geval wordt bij het fokken, bedoeld in het eerste lid, voor zover mogelijk voorkomen dat:
 - d. voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt;

Uit voorgaande blijkt dat de bevalling bij de Franse Bulldog in verreweg de meeste gevallen op onnatuurlijke wijze – via een keizersnede – moet plaatsvinden. De oorzaak hiervan is voornamelijk te wijten aan het fokbeleid, doordat gefokt wordt op een platte, brede schedel en korte lendenen met een te nauw bekken. Door de mismatch tussen de grootte van de kop van de pups en de grootte van het geboortekanaal van de teef is het fysiek niet mogelijk voor de hond om op een natuurlijke wijze te bevallen, wat het welzijn en de gezondheid van zowel het ouderdier als de nakomelingen ernstig benadeeld.

Deze wijze van voortplanting valt hiermee onder artikel 3.4, eerste lid en tweede lid, onder d. Bij het fokken dient dan ook voor zover mogelijk te worden voorkomen dat deze wijze van voortplanting plaatsvindt.

MAATREGELEN OM VOORTPLANTING OP ONNATUURLIJKE WIJZE TE VOORKOMEN

Door de fokker dient een aantal maatregelen genomen worden om te voldoen aan de zorgvuldigheidsplicht van artikel 3.4 teneinde voor zover mogelijk te voorkomen dat voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt.

1. De dierenarts kan van tevoren inschatten hoe groot het risico is op dystocia bij het fokdier door m.b.v. een CT-scan te bepalen hoe breed de bekkenopening van de teef is.
2. Bovendien kan nagegaan worden of de voorouders van het fokdier en het fokdier zelf op onnatuurlijke wijze – via een keizersnede – ter wereld zijn gekomen. Op deze manier kan van tevoren worden ingeschat of bij het fokdier het risico om op een onnatuurlijke wijze te bevallen mogelijk groter is.
3. Daarnaast kunnen honden waarbij een eerdere bevalling op een onnatuurlijke wijze – via een keizersnede – heeft plaatsgevonden, uitgesloten worden voor de fokkerij, indien de keizersnede te wijten valt aan een schadelijk raskenmerk of erfelijke aandoening ten gevolge van het toegepaste fokbeleid.

HUIDIG FOKBELEID

De Hollandse Bulldoggen Club heeft in haar fokreglement regels opgenomen dat een teef na 3 keizersneden mag een teef niet meer gedekt worden. De Raad van Beheer hanteert geen algemeen geldende eisen over het aantal keizersneden dat bij een hond mag worden uitgevoerd.

CONCLUSIE

Door het toelaten van 3 keizersneden per moederdier en door bovenstaande maatregelen na te laten, wordt niet voor zover mogelijk voorkomen dat voortplanting op een onnatuurlijke wijze plaatsvindt. Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft de wijze van voortplanting op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

Overige erfelijke gebreken als gevolg van de rasstandaard

Naast de bovenstaande veel voorkomende problemen heeft de extreme bouw van de Franse Bulldog tot nog meer gezondheids- en welzijnsproblemen geleid. De overmatige huidplooien op de kop zorgen voor ontstekingen van de huid tussen de plooien (intertrigo), irritatie van het hoornvlies door haren van de neusplooi (trichiasis) en het naar binnenkrullen van de oogleden (entropion). De ogen dienen volgens de rasstandaard groot en goed rond te zijn, wat leidt tot beschadiging en ontsteking van het hoornvlies (cornea ulcera). De korte, gedrongen en compacte bouw van de Franse Bulldog heeft geresulteerd in overmatige huidplooivorming op het lichaam met gepaard gaande ontstekingen van de huid (intertrigo). De korte, 'geknoopte' of 'natuurlijk gebroken' staart kan in de huid op de achterhand gaan prikken, wat leidt tot plooivorming, irritatie en ontsteking (staartplooidermatitis).

Intertrigo

Aard van het probleem

Intertrigo is een ontsteking van de huid (dermatitis) die ontstaat door het langs elkaar wrijven van huidplooien ten gevolge van overtollig huid.²⁹ Rimpels en huidplooien zijn een bij de Franse Bulldog nagestreefd uiterlijk kenmerk. Tussen de huidplooien ontstaat door ophoping van vocht, bijvoorbeeld traanvocht, urine of speeksel, gemakkelijk een bacteriële ontsteking van de huid. Intertrigo, ook wel plooidermatitis genoemd, gaat vaak gepaard met een vieze geur, jeuk en soms pijn als de ontsteking heftig verloopt. De plooivorming kan zich voordoen over het hele lichaam, of beperken tot bepaalde delen van het lichaam, zoals de neus, lippen, rondom het oog of de staart. Soms is de aandoening zo ernstig dat een operatie nodig is om het probleem blijvend te verhelpen.

Vanuit de rasstandaard van de Franse Bulldog worden symmetrische plooien en rimpels op de kop geëist (zie 'Rasstandaard'). De voorsnuit dient concentrisch symmetrische plooien te vertonen. De plooien op de kop kunnen leiden tot neusplooi-, wangplooi- en lipplooidermatitis. De korte, lage, 'geknoopte' of 'natuurlijk gebroken' staart is kenmerkend voor de Franse Bulldog en leidt vaak tot plooivorming in dit gebied, de oorzaak voor een staartplooidermatitis.

Ernst en mate van voorkomen

Uit onderzoek blijkt dat 17% van de Bulldoggen lijdt aan huidplooidermatitis³⁰ en ook uit het recente onderzoek dat gedaan is door de Universiteit Utrecht blijkt dat intertrigo een belangrijke erfelijke aandoening is bij de Franse Bulldog (Universiteit Utrecht 2016). De deskundigen van de Universiteit Utrecht (2011) hebben intertrigo als een ernstige aandoening beoordeeld.

Voldoet het fokbeleid?

In het fokreglement en het voorgeschreven gezondheidsonderzoek van de Hollandse Bulldoggen Club zijn geen specifieke eisen, onderzoeken of testen opgenomen om intertrigo te voorkomen. Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft deze uiterlijke kenmerken die leiden tot intertrigo op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

²⁹ Asher et al. 2009; Crook 2011; Vroom and Wisselink 2005

³⁰ Asher et al. 2009

Oogafwijkingen: entropion, trichiasis en cornea ulcera

Aard van het probleem

Bij de Franse Bulldog komen verschillende erfelijke oogaandoeningen voor die ten gevolge van het fokken naar de rasstandaard zijn ontstaan: entropion, trichiasis en cornea ulcera.³¹ Entropion is het naar binnen krullen van (een van) de oogleden.³² Hierdoor schuren de oogharen voortdurend tegen het hoornvlies van het oog. Dit ontstaat ook ten gevolge van trichiasis, waarbij de wimpers richting de oogbol staan zonder dat er sprake is van entropion. Bij de Franse Bulldog komt ook neusplooi-trichiasis voor, waarbij de haren op de neusplooi door de korte voorsnuit en de overmatige huidplooien - door de fokkerij nagestreefde raskenmerken - de oogbol raken. De oogbol wordt continu geïrriteerd door de wimpers of haren, waardoor tranenvloed, knippen met de ogen en defecten van het hoornvlies optreden. Cornea ulcera, diepe beschadigingen van het hoornvlies, kunnen ontstaan ten gevolge van deze chronische irritatie van het hoornvlies.³³ Door de grote, ronde ogen, een in de rasstandaard voorgeschreven kenmerk, puilen de ogen enigszins uit en daardoor kunnen de oogleden niet goed sluiten, is het hoornvlies veel gevoeliger voor uitdroging en beschadiging, wat ook zal leiden tot defecten van het hoornvlies.

Ernst en mate van voorkomen

Entropion, trichiasis en cornea ulcera zijn zeer pijnlijke oogaandoeningen en worden beoordeeld als matig ernstige tot zeer ernstige welzijnsaantastingen. Entropion komt bij 14% van de Bulldoggen voor.³⁴ Ook uit het recente onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt dat entropion een belangrijke erfelijke aandoening is bij de Franse Bulldog (Universiteit Utrecht 2016).

Voldoet het fokbeleid?

Op dit moment heeft de Hollandse Bulldoggen Club in haar verenigingsfokreglement geen specifieke eisen opgenomen om de oogaandoeningen entropion, trichiasis en cornea ulcera bij de nakomelingen te testen. Wel is er in het fokreglement opgenomen om niet te fokken met honden die lijden aan een als erfelijk beschouwde oogaandoening.

De Raad van Beheer schrijft wel specifiek onderzoek naar erfelijke oogaandoeningen voor, maar deze worden vanuit de Raad van Beheer en de rasvereniging op dit moment niet verplicht gesteld voor de Franse Bulldog. De Raad van Beheer hanteert wel dat alle honden heldere en droge ogen moeten hebben zonder enig teken van ongemak. Er dient extra aandacht te zijn voor honden met te grote en te uitpuilende ogen of zichtbare ontstekingen en/of tranende ogen. Honden met dergelijke schadelijke uiterlijke kenmerken mogen met maximaal een 'goed' worden beoordeeld op keuringen. De Hollandse Bulldoggen Club eist van de fokdieren dat twee maal minimaal een 'zeer goede' beoordeling op keuringen is behaald. Hieruit kan geconcludeerd worden dat honden die geen heldere en droge ogen hebben of die ongemak ondervinden door hun ogen, zoals onder andere ten gevolge van te uitpuilende ogen, te losse oogleden of ontstoken of tranende ogen, geen 'zeer goed' of hoger kunnen behalen op keuringen en daarmee door de rasvereniging worden uitgesloten van de fokkerij.

³¹ Asher et al. 2009; Crook 2011; Read and Broun 2007; Sargan 2004; Stades and Boevé 2009; Universiteit Utrecht 2014

³² Read and Broun 2007; Stades and Boevé 2009

³³ Stades and Boevé 2009

³⁴ Asher et al. 2009

Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft de uiterlijke kenmerken die leiden tot entropion, trichiasis of cornea ulcera op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

Hernia

Aard van het probleem

Hernia nucleus pulposus type I (HNP type I) is een aandoening van de tussenwervelschijf.³⁵ Hierbij treedt materiaal uit de kern van de tussenwervelschijf uit, wat in het ruggenmergkanaal terechtkomt en daar het ruggenmerg kan verdrukken. Dit type hernia treedt acuut op en wordt vooral gezien bij jonge, chondrodystrofe ('kortpotige') rassen, zoals de Franse Bulldog (Smolders et al. 2013). Het treedt veelal op in de leeftijd van 3 tot 7 jaar. De aandoening is gedeeltelijk erfelijk bepaald.

Ernst en mate van voorkomen

Een hernia leidt tot pijnlijkheid en uitval van zenuwen, met in het ernstigste geval totale verlamming van de poten en geen controle meer over het plassen en poepen. Deskundigen beoordelen hernia nucleus pulposus als een ernstige tot zeer ernstige aandoening. Uit onderzoek door de Hollandse Bulldoggen Club onder haar leden blijkt dat 4,2% van die groep Franse Bulldoggen in Nederland lijdt aan HNP type I.³⁶ Uit het recente onderzoek dat gedaan is door de Universiteit Utrecht blijkt ook dat hernia nucleus pulposus type I een zeer belangrijke erfelijke aandoening is bij de Franse Bulldog (Universiteit Utrecht 2016).

Voldoet het fokbeleid?

Samenvattend:

1. Hernia nucleus pulposus type I is een erfelijke afwijking.
2. Hernia nucleus pulposus type I leidt tot schade aan het ruggenmerg, dat zodanig ernstig kan worden, dat de hond in zijn welzijn en gezondheid ernstig wordt benadeeld.
3. Hernia nucleus pulposus type I komt bij de Franse Bulldog meer dan gemiddeld voor.

MAATREGELEN OM HERNIA NUCLEUS PULPOSIS TYPE I BIJ NAKOMELINGEN TE VOORKOMEN

Door de fokker dient een aantal maatregelen genomen worden om voor zover mogelijk te voorkomen dat hernia nucleus pulposus type I kan ontstaan bij de nakomelingen.

1. Hernia nucleus pulposus type I dient bij beide ouderdieren door een dierenarts middels een uitgebreid neurologisch onderzoek, inclusief röntgenfoto's, CT-scan en/of MRI-scan, uitgesloten te worden. Aangezien het probleem zich vaak pas op een latere leeftijd uit, zou gewacht moeten worden met het onderzoek – en met het fokken – tot de leeftijd van ca. 3 - 7 jaar bereikt is.
2. Omdat de aandoening zich pas op oudere leeftijd kan openbaren dient nagegaan te worden of de voorouders van het fokdier aan hernia nucleus pulposus type I lijdend of leden.

HUIDIG FOKBELEID

Op dit moment heeft de Hollandse Bulldoggen Club in haar verenigingsfokreglement geen specifieke eisen opgenomen om hernia nucleus pulposus type I bij de nakomelingen te voorkomen. Door de

³⁵ Bergknut et al. 2012; Bergknut et al. 2013; Jeffery et al. 2013; Smolders et al. 2013

³⁶ Kamphues et al. 2010

Raad van Beheer wordt op dit moment onderzoek naar hernia nucleus pulposus bij de fokdieren niet gecoördineerd of voorgeschreven. Wel is het volgens de RVB verboden te fokken met een hond die zelf lijdt aan een aandoening die het welzijn van de hond of de nakomelingen ernstig in gevaar kan brengen.

Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft hernia nucleus pulposis type I op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

Bijkomende erfelijke aandoeningen

Door het selecteren op bepaalde uiterlijke kenmerken kan onbedoeld ook selectie plaatsvinden van erfelijke afwijkingen en ziekten die niet direct aan het fokdoel te wijten zijn. De populaties rashonden zijn in principe gesloten populaties, waarin slechts een beperkt deel van de rashonden wordt gebruikt voor de fok, vaak het deel dat het best aan de rasstandaard voldoet en de beste beoordeling krijgt op keuringen en tentoonstellingen. De vaak geringe genetische variatie binnen een ras, die ontstaan is ten gevolge van het gebruiken van een klein aantal verwante individuen, leidt tot een groter risico op erfelijke afwijkingen of ziektes. Dergelijke aandoeningen kunnen ook bij kruisingen optreden, maar komen dan slechts bij een (zeer) klein deel tot uiting door de grotere genetische variatie in die populaties (Universiteit Utrecht 2014; Universiteit Utrecht 2016).

In de populatie Franse Bulldoggen zijn door selectie ook verschillende erfelijke aandoeningen en ziekten tot uiting gekomen. Zo lijden Franse Bulldoggen vaker aan atopie, epilepsie en patella luxatie dan niet-rashonden.

Atopie

Aard van het probleem

Atopie is een huidaandoening die ontstaat door overgevoeligheid voor bepaalde stoffen uit de omgeving.³⁷ Dit veroorzaakt een allergische reactie die gepaard gaat met extreme jeuk, met name aan de kop en de poten, maar ook in de oksels, in de liezen, op de buik en aan de oren. Door het veelvuldig krabben, bijten en likken ontstaan verwondingen, ontstekingen en kaalheid. Atopie is een chronische aandoening, waarvan het spontane verloop wisselend kan zijn, variërend van periodes met geringe klachten tot periodes met forse jeuk, soms in samenhang met het seizoen. De manier van overerving van atopie is nog niet precies bekend, maar er is sprake van een duidelijke predispositie voor verschillende hondenrassen en in bepaalde hondenfamilies, wat bevestigt dat het om een erfelijke aandoening gaat.³⁸ Een DNA-test voor deze aandoening is op het moment van schrijven niet beschikbaar (OptiGen 2014; PennGen 2014; VetGen 2014; VHL Genetics 2014).

Ernst en mate van voorkomen

Atopie veroorzaakt continue, heftige jeukklachten met als gevolg ontstekingen en infectie van de huid. Daarom wordt de aandoening geclassificeerd als ernstig tot zeer ernstig. Bij de Franse Bulldog komt atopie veel voor.³⁹ Uit een onderzoek naar atopie bij de hond in Hongarije blijkt dat zelfs 75% van de onderzochte Franse Bulldoggen lijdt aan atopie (Tarpataki et al. 2006). Uit onderzoek dat is

³⁷ Jaeger et al. 2010; Vroom and Wisselink 2006

³⁸ Crook 2011; Nødtvedt et al. 2006; Picco et al. 2008; Sargan 2004; Summers et al. 2010; Tarpataki et al. 2006; Vroom and Wisselink 2006

³⁹ Jaeger et al. 2010; Picco et al. 2008; Tarpataki et al. 2006

gedaan door de Hollandse Bulldoggen Club onder haar leden kwam naar voren dat 2,1% van die groep Franse Bulldoggen in Nederland lijdt aan deze erfelijke aandoening (Kamphues et al. 2010). In een recente Belgische enquête onder eigenaren van Franse Bulldoggen wordt aangegeven dat 1,69% van de honden atopie heeft, maar blijkt nog eens 15.93% 'herhaaldelijke allergische reacties' te hebben. Uit het recente onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt dat atopie een zeer belangrijke erfelijke aandoening is bij de Franse Bulldog (Universiteit Utrecht 2016).

Voldoet het fokbeleid?

In het fokreglement en het voorgeschreven gezondheidsonderzoek van de Hollandse Bulldoggen Club zijn geen specifieke eisen, onderzoeken of testen opgenomen om atopie te voorkomen. Door de Raad van Beheer wordt op dit moment onderzoek naar atopie bij de fokdieren niet gecoördineerd of voorgeschreven. Wel dienen honden die aantoonbaar lijden aan een aandoening die de gezondheid en het welzijn van de hond of de nakomelingen ernstig in gevaar kan brengen, uitgesloten te worden van de fokkerij.

Samenvattend:

1. Atopie is een erfelijke afwijking.
2. Atopie leidt tot jeuk- en pijnklachten die zodanig ernstig kunnen worden, dat de hond in zijn welzijn en gezondheid ernstig wordt benadeeld.
3. Atopie komt bij de Franse Bulldog meer dan gemiddeld voor.

MAATREGELEN OM ATOPIE BIJ NAKOMELINGEN TE VOORKOMEN

Door de fokker dient een aantal maatregelen genomen worden om te voldoen aan de zorgvuldigheidsplicht van artikel 3.4 teneinde voor zover mogelijk te voorkomen dat atopie wordt doorgegeven aan of kan ontstaan bij de nakomelingen.

1. Atopie dient bij beide ouderdieren door een dierenarts middels een uitgebreid huidonderzoek, inclusief intradermale huidtest en een bloedonderzoek, uitgesloten te worden. Aangezien atopie zich pas op een latere leeftijd, c.q. nadat de fokleeftijd bereikt is, kan uiten, dient bij voorkeur gewacht te worden met dit onderzoek – en daarmee met het fokken – tot de leeftijd (ca. 4 jaar) bereikt is waarna het minder waarschijnlijk is dat atopie zich nog zal uiten.
2. Omdat de aandoening zich pas op oudere leeftijd kan openbaren en dragers van atopie vooralsnog niet (vroegtijdig) opgespoord kunnen worden, dient nagegaan te worden of de voorouders van het fokdier aan atopie lijden of leden. Op deze manier kan worden beoordeeld of bij het fokdier de erfelijke aandoening nog tot uiting zou kunnen komen en of de erfelijke aandoening dus aan de nakomelingen zou kunnen worden doorgegeven.
3. Indien een DNA-test voor het aantonen van deze aandoening beschikbaar komt, dient deze test te worden ingezet ter beoordeling van het risico voor het fokdier en de nakomelingen.

Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft atopie op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4. De genoemde maatregelen kunnen ervoor zorgen dat voor zover mogelijk wordt voorkomen dat deze aandoening wordt doorgegeven aan nakomelingen. Het gebrek aan instrumenten om de aandoening vroegtijdig aan te tonen, zoals een DNA-test, maakt het echter lastig om atopie (al voor de fokleeftijd) op te sporen.

Oogafwijkingen: cherry eye en cataract

Aard van het probleem

Er komen bij de Franse Bulldog ook oogafwijkingen voor die niet direct aan het fokdoel te wijten zijn, maar wel een erfelijke oorzaak hebben: cherry eye en cataract.⁴⁰ Cherry eye is een term voor de oogaandoening waarbij een traanklier van achter het derde ooglid in de binnenooghoek uitpuilt.⁴¹ De klier en het oogslimvlies zijn hierdoor gevoelig voor uitdroging, stof en beschadigingen, wat leidt tot ontsteking en verdere zwelling van de klier en het slijmvlies. Het treedt bij de Franse Bulldog veelal op voor een leeftijd van één jaar. Cherry eye geeft een verhoogd risico op keratoconjunctivitis sicca, een aandoening waardoor de ogen uitdrogen ten gevolge van te weinig traanproductie. Cataract is een vertroebeling van de ooglens, die uiteindelijk tot blindheid kan leiden.⁴² Cataract kan een erfelijke oorzaak hebben. Deze variant, die autosomaal recessief overerft, treedt bij de Franse Bulldog vaak al binnen het eerste levensjaar op, treft beide ogen en is progressief. Er is een DNA-test voor deze aandoening bij de Franse Bulldog beschikbaar.⁴³

Ernst en mate van voorkomen

Cherry eye geeft vooral irritatie en pijnlijkheid aan het oog. Cataract is op zichzelf geen pijnlijke aandoening, maar kan leiden tot blindheid. Cherry eye wordt veel gezien bij honden met veel stop, zoals de Franse Bulldog. Uit onderzoek naar het voorkomen van cherry eye onder verschillende rashonden uit Frankrijk, België en Zwitserland komt naar voren dat ca. 9% van de onderzochte Franse Bulldoggen lijdt aan deze oogaandoening (Mazzucchelli et al. 2012). Uit het onderzoek onder de leden van de HBC blijkt dat van die groep Franse Bulldoggen in Nederland 3,9% lijdt aan cherry eye en 1,6% aan cataract (Kamphues et al. 2010).

Voldoet het fokbeleid?

Samenvattend:

1. Cherry eye en cataract zijn erfelijke afwijkingen.
2. Cherry eye leidt tot irritatie van de oogbol en cataract zal leiden tot blindheid. Beide oogafwijkingen kunnen zodanig ernstig worden, dat de hond in zijn welzijn en gezondheid ernstig wordt benadeeld.
3. Cherry en cataract komen bij de Franse Bulldog meer dan gemiddeld voor.

MAATREGELEN OM CHERRY EYE EN CATARACT BIJ NAKOMELINGEN TE VOORKOMEN

Door de fokker dient een aantal maatregelen genomen te worden om voor zover mogelijk te voorkomen dat deze erfelijke oogaandoeningen worden kunnen ontstaan bij de nakomelingen.

1. Cherry eye en cataract dienen bij beide ouderdieren door een dierenarts middels een uitgebreid oogonderzoek, inclusief DNA-test voor cataract, uitgesloten te worden. Aangezien beide oogaandoeningen zich vaak al op jonge leeftijd uiten, kan in de meeste gevallen op tijd vastgesteld worden of het dier deze oogaandoening(en) heeft en kan het uitgesloten worden van de fokkerij.

⁴⁰ Crook 2011; Sargan 2004; Summers et al. 2010

⁴¹ Mazzucchelli et al. 2012; Sapienza, Mayordomo, and Beyer 2014

⁴² Adkins and Hendrix 2005; Mellersh et al. 2006; Park et al. 2009

⁴³ OptiGen 2014; PennGen 2014; VetGen 2014; VHL Genetics 2014

2. Omdat cherry eye zich ook pas op oudere leeftijd kan openbaren en dragers van deze oogaandoening vooralsnog niet (vroegtijdig) opgespoord kunnen worden, dient nagegaan te worden of de voorouders van het fokdier hieraan lijden of leden.
3. Voor een erfelijke vorm van cataract bij de Franse Bulldog is een DNA-test beschikbaar, waarmee al bij de pup kan worden vastgesteld of het (toekomstig) fokdier lijdt aan de aandoening. Voor cherry eye is op dit moment geen DNA-test beschikbaar.

In het fokreglement en het voorgeschreven gezondheidsonderzoek van de Hollandse Bulldoggen Club zijn geen specifieke eisen, onderzoeken of testen opgenomen om cherry eye en cataract te voorkomen. Wel is er in het fokreglement opgenomen om niet te fokken met honden die lijden aan een als erfelijk beschouwde oogaandoening. De Raad van Beheer schrijft wel specifiek onderzoek naar erfelijke oogaandoeningen voor, maar deze worden vanuit de Raad van Beheer en de rasvereniging op dit moment niet verplicht gesteld voor de Franse Bulldog.

Het fokbeleid van de Franse Bulldog voldoet wat betreft cherry eye en cataract op dit moment **onvoldoende** aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren. Het gebrek aan instrumenten om de cherry eye vroegtijdig aan te tonen, zoals een DNA-test, maakt het lastig om deze oogaandoening (al voor de fokleeftijd) op te sporen. Het verhogen van de fokleeftijd is hiervoor een oplossing. De beschikbare DNA test voor cataract dient standaard uitgevoerd te worden.

Patella luxatie

Aard van het probleem

Patella luxatie is een aandoening van de knie, waarbij de patella (knieschijf) uit de kraakbeengroef schiet en naar de binnen- of buitenzijde van de knie verplaatst.⁴⁴ De verplaatsing leidt tot een tijdelijke kreupelheid. Wanneer de knieschijf steeds terugschiet in de groef, leidt dit tot beschadiging en irritatie van het gewricht. Patella luxatie kan in verschillende gradaties (1-4) voorkomen. Bij graad 1 schiet de knieschijf nog vanzelf terug, maar kan wel een pijnlijk gewricht ontstaan en kunnen botafwijkingen optreden, waardoor de luxatie steeds erger wordt. Bij graad 4, de hoogste graad, is de knieschijf permanent geluxeed, is de kraakbeengroef afgevlakt of schuin aflopend en houdt de hond de poot omhoog of loopt wijdbeens als beide knieën aangedaan zijn. Bij veel hondenrassen, waaronder de Franse Bulldog, is een erfelijke aanleg de oorzaak. De aandoening treedt dan al op jonge leeftijd op, soms al gedurende het eerste half jaar, maar gemiddeld voor 3 jaar oud.⁴⁵

Ernst en mate van voorkomen

Afhankelijk van de graad waarin patella luxatie voorkomt, is het een geringe tot zeer pijnlijke aandoening. Bij de Bulldog komt de aandoening ruim 6x vaker voor dan bij kruisingen.⁴⁶ Uit onderzoek in de Verenigde Staten blijkt dat bij 5,4% van de Franse Bulldoggen patella luxatie voorkomt (Orthopedic Foundation for Animals 2014). Het onderzoek dat door de Hollandse Bulldoggen Club is uitgevoerd onder haar leden toont aan dat 4,9% van die groep Franse Bulldoggen in Nederland lijdt aan deze erfelijke aandoening (Kamphues et al. 2010).

⁴⁴ Alam et al. 2007; Bound et al. 2009; Campbell et al. 2010; Gibbons et al. 2006; LaFond, Breur, and Austin 2002

⁴⁵ Campbell et al. 2010; Gibbons et al. 2006

⁴⁶ LaFond, Breur, and Austin 2002

Voldoet het fokbeleid?

Samenvattend:

1. Patella luxatie is een erfelijke afwijking.
2. Patella luxatie leidt tot pijn en hinder. Dat kan zodanig ernstig worden dat de hond in zijn welzijn en gezondheid ernstig wordt benadeeld.
3. Patella luxatie komt bij de Franse Bulldog meer dan gemiddeld voor.

De Hollandse Bulldoggen Club heeft in haar fokreglement opgenomen dat alle fokdieren moeten worden onderzocht op patella luxatie. Indien gradatie 3 of 4 wordt geconstateerd, zal de hond worden uitgesloten van de fokkerij. Met honden die lijden aan gradatie 1 of 2 mag wel worden gefokt, tenzij de optelsom van de gradatie van beide knieën van een hond groter is dan 2. Door de regelmatige luxaties van de patella (knieschijf) bij gradatie 1 en 2 kan een pijnlijke knie ontstaan en kunnen botafwijkingen optreden, waardoor de luxatie soms zelfs ernstiger wordt. Door te fokken met dieren die lijden aan gradatie 1 of 2 wordt niet voor zover mogelijk voorkomen dat deze (potentieel) ernstige erfelijke afwijking wordt doorgegeven aan of kan ontstaan bij nakomelingen.

Het is goed dat de HBC maatregelen treft om patellaluxatie bij de Franse Bulldog terug te dringen, Helaas zijn de getroffen maatregelen op dit moment nog **onvoldoende** om aan de regels in artikel 3.4 te voldoen.

Epilepsie

Aard van het probleem

Epilepsie is een neurologische aandoening waarbij af en toe aanvallen optreden, waarbij de hond het bewustzijn verliest en krampachtige bewegingen maakt.⁴⁷ Epilepsie kan ontstaan door aandoeningen van de hersenen zelf, zoals trauma of een tumor, of door medicijnen en giftige stoffen. Vaak ook is er geen aanwijsbare oorzaak te vinden en is er sprake van primaire epilepsie, waaraan een erfelijke oorsprong ten grondslag ligt.⁴⁸ Primaire epilepsie kan zich al op jonge leeftijd tot uiting komen, maar ook pas op oudere leeftijd, gemiddeld op een leeftijd van 6 jaar.⁴⁹ Bij ernstige vormen van epilepsie waarbij de aanvallen, vaak ondanks de medicatie, in frequentie toenemen, is euthanasie noodzakelijk.

Ernst en mate van voorkomen

Epilepsie is een ernstige en zonder behandeling levensbedreigende aandoening. Hoewel de aandoening niet direct pijnlijk is, is het wel enorm ingrijpend voor zowel de hond als de eigenaar. De ziekte wordt door deskundigen van de Universiteit Utrecht (2011) als een ernstige tot zeer ernstige aandoening beoordeeld. Epilepsie is de meest voorkomende chronische neurologische aandoening bij honden. Het komt naar schatting bij 0,5 tot 5% van alle honden wereldwijd voor.⁵⁰ Volgens het gezondheidsonderzoek dat door de Hollandse Bulldoggen Club onder haar leden is uitgevoerd, heeft 2,3% van die groep Franse Bulldoggen in Nederland epilepsie (Kamphues et al. 2010). Ter vergelijking: bij kruisingen ligt het percentage onder de 1%.

⁴⁷ Ekenstedt and Oberbauer 2013; Short et al. 2011

⁴⁸ Ekenstedt and Oberbauer 2013

⁴⁹ Bellumori et al. 2013

⁵⁰ Ekenstedt and Oberbauer 2013

Voldoet het fokbeleid?

Samenvattend:

1. Epilepsie kan een erfelijke oorsprong hebben.
2. Epilepsie leidt tot aanvallen die zodanig ernstig kunnen worden, dat de hond in zijn welzijn en gezondheid ernstig wordt benadeeld.
3. Epilepsie komt bij de Franse Bulldog meer dan gemiddeld voor.

MAATREGELEN OM EPILEPSIE BIJ NAKOMELINGEN TE VOORKOMEN

1. Het is voor de primaire, erfelijke vorm van epilepsie (nog) niet mogelijk om dit via een onderzoek, diagnostische test of DNA-test bij de Franse Bulldog aan te tonen, als er nog geen klinische verschijnselen (epileptische aanvallen) zijn. Wanneer de klinische verschijnselen zich bij de hond voordoen, maar geen onderliggende oorzaak wordt aangetoond, kan ervan worden uitgegaan dat het de erfelijke vorm van epilepsie betreft.
2. Omdat epilepsie zich pas op oudere leeftijd (gemiddeld ca. 6 jaar) kan openbaren en dragers van de aandoening vooralsnog niet (vroegtijdig) opgespoord kunnen worden, dient nagegaan te worden of de voorouders van het fokdier aan epilepsie lijden of leden.

De Hollandse Bulldoggen Club heeft in haar fokreglement een verbod opgenomen om rashonden die lijden aan epilepsie te gebruiken voor het fokken. Doordat niet is aangegeven wat precies onder 'lijden aan epilepsie' wordt verstaan, kan aangenomen worden dat de hond ook daadwerkelijk epileptische aanvallen moet hebben laten zien. De erfelijke vorm van epilepsie kan zich echter pas op oudere leeftijd uiten, nadat de fokleeftijd bereikt is, maar kan wel al worden doorgegeven aan nakomelingen. Er zou dus moeten worden onderzocht of de voorouders lijden of leden aan de aandoening om het risico voor het fokdier en de nakomelingen te kunnen inschatten. Het onderzoeken van ouderdieren is niet vermeld in het huidige fokreglement van de HBC.

We moeten dus concluderen dat het fokbeleid van de Franse Bulldog wat betreft epilepsie op dit moment **onvoldoende** voldoet aan de regels in artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren.

Conclusie

Artikel 3.4 van het Besluit houders van dieren stelt regels over de wijze waarop met gezelschapsdieren gefokt mag worden, die voor zowel de beroepsmatige fokker als de hobbyfokker gelden. Het artikel schrijft voor dat de wijze van fokken het welzijn en de gezondheid van zowel het ouderdier als de nakomelingen niet mag benadelen. Hierbij dient in ieder geval voor zover mogelijk te worden voorkomen dat ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten en schadelijke uiterlijke kenmerken worden doorgegeven aan of kunnen ontstaan bij nakomelingen. Ook dient er voor zover mogelijk te worden voorkomen dat voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt.

Uit dit rapport blijkt dat het huidige fokbeleid voor de Franse Bulldog onvoldoende voldoet aan de voorschriften van artikel 3.4 Besluit houders van dieren. Voor wat betreft ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten moet meer en uitgebreider onderzoek bij het fokdier worden gedaan dan in het huidige fokbeleid wordt voorgeschreven, om voor zover mogelijk te kunnen voorkomen dat deze ernstige aandoeningen aan de nakomelingen worden doorgegeven. Het jarenlang doelbewust fokken op de uiterlijke kenmerken die in de rasstandaard beschreven worden, heeft ertoe geleid dat:

- 80% van de worpen met een keizersnede plaatsvindt,
- Veel Franse Bulldogs ernstige benauwdheid ondervinden door hun te nauwe luchtwegen en te lange gehemelte, wat directe gevolgen zijn van de veel te platte snuit,
- 17% van de Franse Bulldoggen lijdt aan huidontstekingen die het gevolg zijn van 'gewenste' plooivorming van de huid,
- Pijnlijke erfelijke oogaandoening meer dan gemiddeld voorkomen bij Franse Bulldogs,
- Tenminste 4,2% van de Nederlandse Franse Bulldoggen lijdt aan een hernia,
- Jeuk- en pijnklachten als gevolg van atopie meer dan gemiddeld bij het ras voorkomen,
- Patella luxatie ruim 6 x vaker bij Franse Bullen voorkomt dan bij kruisingen,
- En dat tenminste 2,3% van de Franse Bulldoggen lijdt aan epilepsie.

Al deze schadelijke effecten van het fokbeleid worden door het huidige fokbeleid niet teniet gedaan. Dit betekent dat het fokbeleid aangepast dient te worden en dat er gestreefd moet worden naar een Franse Bulldog met een ander uiterlijk: de rasstandaard dient te worden aangepast als men nog langer wil doorfokken met het ras en dat wil doen op een manier die wel strookt met artikel 3.4 Besluit houders van dieren.

Doorfokken met het ras op de huidige wijze is simpelweg bij wet verboden.

Bijlage 1 - Fokbeleid

De officiële rasvereniging voor de Franse Bulldog in Nederland is de Hollandse Bulldoggen Club (H.B.C.). In haar beleid geeft de vereniging aan al jaren maatregelen te treffen voor het terugdringen van erfelijke aandoeningen (Hollandse Bulldoggen Club 2017d). De door de rasvereniging erkende fokkers dienen zich in hun fokbeleid te houden aan de eisen uit het fokreglement van de vereniging, (Hollandse Bulldoggen Club 2017a). Dit verenigingsfokreglement (VFR) voor de Franse Bulldog beoogt bij te dragen aan de behartiging van de belangen van de Franse Bulldog (artikel 1.1 VFR). In dit fokreglement zijn onder meer regels opgenomen over de fokdieren voor wat betreft verwantschap, leeftijd, aantal dekkingen of drachten, welzijn, gezondheid, gedrag en kwalificatie van het exterieur. Het verenigingsfokreglement is door de Raad van Beheer goedgekeurd.

De fokker mag alleen fokken met dieren die beschikken over een stamboom (artikel 1.6 VFR). Bij de keuze van aan elkaar te paren honden tracht de fokker het ras te verbeteren, met extra aandacht voor het voorkomen van erfelijke gebreken. Beide ouderdieren dienen daarom over een goede gezondheid te beschikken, waarbij de preventieve screening van de ouderdieren moet worden uitgevoerd door deskundigen erkend door de Raad van Beheer (artikel 4.1 VFR). Alle ouderdieren, geboren vanaf 01-01-2012, dienen te worden onderworpen aan een gezondheidsscreening, zoals door de H.B.C. wordt voorgeschreven (artikel 4.2 en 4.6 VFR). Dit gezondheidsonderzoek houdt het volgende in:

- Artikel 4.2 VFR: Verplicht screeningsonderzoek.
Op basis van wetenschappelijk onderzoek zijn de volgende gezondheidsproblemen binnen het ras vastgesteld en moeten de ouderdieren voor de dekking worden onderzocht op:
 1. *Patella Luxatie. Zie 4.6.*
 2. *Uithoudingstest, door middel van looptest. Zie 4.6.*
- Artikel 4.3 VFR: Aandoeningen.
Met honden die lijden aan een of meer van onderstaande aandoeningen mag niet worden gefokt.
 1. *Bij Patella Luxatie waarvan de optelsom van de gradatie voor beide knieën niet meer dan 2 mag bedragen.*
- Artikel 4.6 VFR: Alle ouderdieren, geboren vanaf 01-01-2012, dienen te worden onderworpen aan een gezondheidsscreening zoals door de HBC voorgeschreven (zie bijlage 1)
Daarnaast dient er een verplichte screening plaats te vinden op de luchtwegproblemen door een dierenarts in Nederland. De uitslagen worden door de eigenaar van de hond opgestuurd naar de H.B.C. (commissaris Kynologische Zaken).
- Bijlage 1 VFR:
 - a. Patella Luxatie
Ouderdieren worden onderzocht op patella luxatie, waarbij het protocol volgens Meutstege gevolgd dient te worden. Ouderdieren die het genoemde onderzoek hebben ondergaan en waarbij patella luxatie gradatie 3(drie) of 4 (vier) wordt geconstateerd, moeten worden uitgesloten voor de fok.
 - b. Conditie test / Luchtweg onderzoek:
Middels auscultatie en inspectie wordt de ademhaling in 2 fasen beoordeeld:
 1. *In rust (zonder inspanning)*
 2. *Na een inspanning, een wandeling van 500 m van 6 minuten in normaal wandeltempo.**In beide fasen wordt de ademhaling beoordeeld als; costo-abdominaal, hijgen, abdominaal of enkel abdominaal. Daarnaast ten aanzien van de bijgeluiden als; geen, gering aanwezig,*

aanwezig of sterk aanwezig. Tevens dient de dierenarts die het onderzoek uitvoert aan te geven of naar zijn mening een nader onderzoek van de luchtwegen noodzakelijk is.

c. Leeftijd op de datum van screening (patella en conditie test / luchtweg onderzoek):

De ouderdieren dienen op de datum van het onderzoek minimaal de leeftijd van 15 maanden te hebben bereikt

Voor de reuen is er de mogelijkheid om een 1e onderzoek te ondergaan vanaf de leeftijd van 9 maanden. Het daarop afgegeven dierenartsattest is maximaal 6 maanden geldig en komt op de leeftijd van 15 maanden te vervallen. In deze periode kan de reu, mits hij voldoet aan de eisen zoals gesteld in het VFR, voor maximaal 3 dekkingen beschikbaar worden gesteld. Na een 2e onderzoek, nadat de leeftijd van 15 maanden, kan de reu worden ingezet volgens de regels in het VFR vermeld.

Beide onderzoeken [punt 4.6.1. en 4.6.2.] dienen door de desbetreffende dierenarts te worden uitgevoerd conform een door de HBC vastgestelde protocol / handleiding. Voor het gezondheidsonderzoek wordt gebruik gemaakt van het standaard formulier met protocol, zoals opgesteld door de Hollandse Bulldoggen Club. Dit formulier en het te volgen protocol is te vinden op de website van de HBC. De uitslag van dit onderzoek, van zowel reu als teef, dient gelijktijdig met de dekaangifte te worden opgestuurd naar de commissaris Kynologische zaken. Het is alleen toegestaan om het gezondheidsonderzoek uit te laten voeren door een in Nederland ingeschreven als praktiserend dierenarts. De dierenarts maakt de gezondheidsverklaring op in drie-voud; 1 exemplaar voor de eigenaar en 1 exemplaar voor dierenarts en 1 exemplaar voor de rasvereniging, kynologische zaken.

De resultaten van de gezondheidscreening worden na 1 jaar op Fokkersvergadering besproken en eventuele nadere besluiten tot wijziging van het fokbeleid worden dan voorgesteld.

Een hond die erfelijke afwijkingen heeft die de gezondheid bedreigen wordt uitgesloten van de fok. De H.B.C. zal zich blijvend inzetten om de leden optimaal te voorzien van informatie en voorlichting m.b.t. gezondheidszaken. Informatie betreffende de status van de algehele gezondheid van de Franse Bulldog zullen middels een enquête vergaard worden.

d. Gebruik buitenlandse dekreuen:

Wanneer een lid van de vereniging voor een dekking een niet in Nederlands eigendom zijn de reu en of sperma wil gebruiken, dan dient deze te voldoen aan de gezondheidseisen van het land waar de hond is geregistreerd. De verantwoording of de reu voldoet aan deze gezondheidseisen ligt bij de fokker. De fokker zal deze gegevens meesturen met de dekaangifte.

Rashonden die lijden aan bepaalde erfelijke aandoeningen mogen niet (meer) voor de fokkerij worden ingezet (artikel 4.3.1 VFR).

- Artikel 4.3.1 VFR: Erfelijke aandoeningen: Met honden, waarbij is vastgesteld dat ze lijden aan een of meer erfelijke of andere aandoeningen waardoor de gezondheid of het welzijn van de pups in gevaar kan komen, mag niet worden gefokt. Dit betreft o.a. :
 - Aangeboren doofheid of blindheid
 - Hazenlip en of gespleten gehemelte
 - Wezenlijke gebitsfouten of kaakafwijkingen
 - Een als erfelijk beschouwde oogaandoening
 - Epilepsie
 - Albinisme

De beide ouderdieren moeten minimaal twee keer hebben deelgenomen aan een door de Raad van Beheer en/of FCI gereguleerde expositie of een Kampioenschapsclubmatch georganiseerd door

een FCI erkende rasvereniging, waarbij minimaal 2 keer de kwalificatie ZG (Zeer Goed) moet zijn behaald (artikel 7.1 VFR). De genoemde kwalificaties moeten onder twee verschillende keurmeesters behaald zijn.

Bijlage 2 - Rasstandaard

De hier beschreven rasstandaard voor de Franse Bulldog is een Nederlandse vertaling⁵¹, gemaakt door D.A. van Raamsdonk, van de originele FCI rasstandaard (Fédération Cynologique Internationale 2010). De rasstandaard is in 2015 aangepast.

De met rood gemarkeerde raskenmerken kunnen leiden tot ziekte en worden daarmee als schadelijke raskenmerken beschouwd, zoals uitgelegd wordt in en overgenomen is uit het rapport van de Universiteit Utrecht (2014).⁵² Hierbij is sprake van een glijdende schaal: een kenmerk kan in meer of minder duidelijke mate aanwezig zijn en veroorzaakt pas vanaf een zekere mate welzijns- en gezondheidsproblemen.

⁵¹ Hollandse Bulldoggen Club (2017). *Rasstandaard 14-04-2015*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.hbc-fransebulldog.nl/nl/het-ras/rasstandaard.html>>.

⁵² NB. In het rapport Universiteit Utrecht 2014 is de voorgaande versie van de rasstandaard opgenomen. De daarin met rood gemarkeerde raskenmerken zijn overgenomen in dit rapport, voor zover deze kenmerken nog in de huidige rasstandaard staan.

17.04.2015/ EN FCI-Standard N° 101

FRENCH BULLDOG

(Bouledogue Français)

Vertaling: Dimitry Alexander van Raamsdonk

Oorsprong: Frankrijk

Datum van de officieel geldende standaard: 03.11.2014.

Gebruik: Companion and Toy dog.

FCI-CLASSIFICATIE: Group 9 Companion and Toy Dogs.

Sectie 11 Small Molossian Dogs.

Without working trial.

HISTORIE:

De vermoedelijke afstamming: zoals alle dogachtigen van de Molosser uit Epire en het Romeinse keizerrijk. Verwant aan de Engelse Bulldog, de Alaunt uit de middeleeuwen, de Franse Doggen en de Mops. De Bulldog die wij kennen is het product van verschillende kruisingen die gedreven fokkers in de volkswijken van Parijs in de jaren voor 1880 maakten. Destijds als hond van de lastdragers van de Hallen, slagers en koetsiers, wist hij door zijn bijzondere bouw en karakter het hart te veroveren van de high society en de artiestenwereld.

Hij nam snel in aantal toe. De eerste rasvereniging werd in 1880 in Parijs opgericht. De eerste geregistreerde inschrijving dateert uit 1885 en de eerste standaard werd opgemaakt in 1898, het jaar waarin de "Société Centrale Canine" het Franse Bulldog als ras erkent. De eerste hondententoonstelling werd gehouden in 1887.

De standaard werd gewijzigd in 1931 - 1932 en 1948, herschreven in 1986 door H.F. Reant en R. Triquet (gepubliceerd door de F.C.I. in 1987) en daarna door het bestuur van de Franse Bulldoggenclub in samenwerking met R. Triquet. Daarna in 1994 by Violette Guillon (F.C.I. publicatie 1995) en in 2012 door het bestuur van de Franse Bulldoggen Club van de 'moedervereniging' te Frankrijk.

FCI-St. N° 101 / 17.04.2015

ALGEMEEN VOORKOMEN:

Typisch een klein formaat dogachtige. Kleine krachtige hond, **kort, gedrongen** in al zijn proporties, kortharig, met een wipneus, staande oren en met een van nature **korte staart**. Hij moet het voorkomen hebben van een actief dier, intelligent, zeer gespierd met een **compacte structuur** en een solide beendergestel.

In zowel de algehele harmonie, als het voorkomen, als de beweging mag er in geen enkel onderdeel, t.o.v. andere onderdelen sprake zijn van enige overdrijving.

BELANGRIJKE VERHOUDINGEN: de lengte van het lichaam - tussen de punt van de schouder en het zitbeen - is iets langer dan de hoogte van de schoft. De lengte van de voorsnuit is ongeveer 1/6 van de totale lengte van het hoofd.

GEDRAG - KARAKTER:

Gezellig, speels, opgewekt, bezitterig en een pientere gezelschapshond

HOOFD:

Het hoofd moet krachtig, **breed** en vierkant zijn; de hoofdhuid vormt symmetrische **plooien en rimpels**, zonder overdrijving.

SCHADELGEBIED:

Schedel - **Breed**, bijna plat van oor tot oor, bol voorhoofd. De wenkbrauwen springen naar voren en zijn gescheiden door een bijzonder ontwikkelde **groef** tussen de ogen. De groef mag zich op het voorhoofd niet voortzetten. De achterkant van de schedel is weinig ontwikkeld.

Stop: **geaccentueerd**.

HET GEZICHT:

Het hoofd van de Franse Bulldog wordt gekenmerkt door zowel een terugwijkende massieve snuitpartij als een licht tot gemiddeld naar achter aflopende terug liggende neusrug. De neus is licht opgewipt 'snub nose' (wip neus).

Neus: zwart, breed, wipneus, goed geopende en symmetrisch geplaatste neusgaten, **schuin naar achter liggend**. De schuin aflopende neusgaten evenals de wipneus moet echter altijd de normale neusademhaling mogelijk maken.

Voorsnuit: erg kort, breed, vertoont concentrisch symmetrische **plooien**.

Lippen: dik, een beetje slap en zwart. De bovenlip sluit aan op de onderlip in het midden en bedekt volledig de tanden. Het profiel van de bovenlip is hangend en rond. De tong mag nooit zichtbaar zijn indien de hond niet opgewonden is.

Kaken/tanden: breed, krachtig. De onderkaak steekt voor de bovenkaak uit en buigt naar boven. De onderste snijtandenboog is gerond. De kaken mogen geen zijwaartse afwijking noch verdraaiing vertonen. De opening tussen de snijtanden van de boven- en onderkaak is niet strikt onbepaald, de essentiële voorwaarde blijft echter dat de bovenlip en de onderlip op elkaar sluiten zodat ze de tanden geheel bedekken.

De snijtanden van de onderkaak staan voor de snijtanden van de bovenkaak. Voldoende ontwikkelde snij- en hoektanden en volledig gebit gewenst.

Wangen: goed ontwikkeld.

Ogen: duidelijk zichtbare ogen, opgewekte uitdrukking, laag geplaatst, redelijk ver van de snuit en de oren, donker gekleurd, tamelijk groot, **rond van vorm**, laten op geen enkele manier wit zien (oogwit) als de hond recht naar voren kijkt. De randen van de oogleden moeten zwart zijn.

Oren: van gemiddelde grootte, breed aan de basis en rond aan de bovenkant. Hoog op het hoofd geplaatst, maar niet te dicht bij elkaar, rechtop gedragen. De ooropening is van voren gezien geheel zichtbaar. De huid moet zacht en fijn aanvoelen.

HALS: **kort**, krachtig licht gebogen, zonder wammen, verbreedt richting de schouders.

LICHAAM:

Bovenbelijning: gaat geleidelijk omhoog, maar niet overdreven, vanaf de schoft richting de lendenen. Deze vorm ook wel roach-back genoemd is een rastypische eigenschap.

Rug: breed en gespierd, vast, niet los.

Lendenen: **kort**, breed en gerond.

Kruis: goed aflopend.

Borstkas: tonvormig en diep (tot net onder de ellebogen). zeer goed gewelfde ribben zgn. 'ton vormig'.

Voorborst: **breed** en vierkant, van de voorzijde gezien.

Buik en flanken: opgetrokken maar niet als bij een windhond.

STAART: van nature **kort**, idealiter lang genoeg om de anus te bedekken, laag aangezet, vrij recht dik aan de basis en smal toelopend naar de punt. Een "geknakte", "**geknoopte**", "**gebroken**" of een relatief lange staart niet verder reikend dan de hak is toegestaan. De staart dient laag te worden gedragen. Zelfs in actie moet hij onder een horizontale lijn blijven.

LEDEMATEN

VOORHAND:

Algemeen voorkomen: voorbenen kaarsrecht gezien van zowel de zijkant als de voorzijde.

Schouders: goed terugliggend

Opperarmen: Kort en dik, gespierd, licht gebogen.

Elleboog: aanliggend en strak tegen het lichaam aan.

Onderarmen: kort, recht en gespierd.

Carpus (pols gewricht) : solide, kort

Metacarpus (middenvoetsbeen): kort en licht gebogen zijwaarts gezien.

Voeten: rond, compact, klein, zogenaamde "kattenvoet", licht naar buiten gedraaid. De tenen zijn goed gesloten, korte nagels, dik en zwart.

ACHTERHAND:

Algemeen voorkomen: De achterbenen zijn sterk en gespierd , iets langer dan de voorbenen zodat de achterhand wat hoger is. De benen zijn recht zowel van de zijkant als van achteren gezien.

Dijbeen: gespierd, stevig

Sprong: tamelijk laag, noch te gehoekt noch te recht. enkelgewricht: vast

Voetwortel en middenvoet: stevig en kort.

Voeten: rond, compact, noch naar binnen noch naar buiten draaiend.

Gangen: De ledematen verplaatsen zich evenwijdig aan de middenlijn van het lichaam zowel van de zijkant als van voren gezien. Vrij, krachtig en soepele beweging.

Huid: strak

VACHT:

Beharing: gladde vacht, aanliggend, glanzend en zacht, zonder ondervacht.

Kleuren: fawn, gestroomd of niet, met of zonder witte vlekken

Gekleurde vacht :

Gestroomd: fawn vacht gekenmerkt door middelmatige, dwarslopende donkere stroming waardoor een 'getijgerd' effect gecreëerd wordt. Sterk gestroomde vachten mogen de fawn grondkleur niet geheel bedekken. Een zwart masker mag aanwezig zijn. Beperkte witte aftekening is toegestaan.

Fawn: egaal gekleurde vacht, van licht tot donker fawn, soms komt een lichtere kleur van de binnenste lichaamsdelen voor. Met of zonder zwart masker waarbij de gemaskerde honden de voorkeur genieten. Soms voorkomend met beperkte witte aftekening.

Vacht met witte aftekeningen:

Gestroomd met middelmatige of overwegende witte aftekeningen: zgn 'bont'. De aftekeningen idealiter verdeeld over de gehele hond. Enkele spots op de huid toegestaan.

Fawns met middelmatige of overwegende witte aftekeningen: zgn 'fawn bont'. De plekken idealiter verdeeld over de gehele hond. Enkele spots op de huid worden getolereerd.

Ongeacht de vachtkleur dient de neus altijd zwart te zijn, nimmer blauw of bruin. De geheel witte exemplaren zijn toegestaan indien de rand van de oogleden en de neus zwart zijn. Deze kleur moet echter niet nagestreefd worden gezien het risico op doofheid.

GROOTTE & GEWICHT:

Schofthoogte: Reuen 27-35 cm – Teven:24-32 cm

Een afwijking van 1 cm boven of onder de standaard is toegestaan.

Gewicht: Reuen 9-14 kg – Teven 8-13 kg

500 gram zwaarder dan het standaard gewicht is toegestaan als het een typisch exemplaar betreft.

FOUTEN: Alles wat afwijkt van het bovenstaande moet worden beschouwd als een afwijking en zal exact bestraft moeten worden naar gelang de ernst van de afwijking en het effect op de gezondheid en welzijn van de hond.

- *Sterk gevlekt bij honden met gestroomd met witte vacht*
- *Fawn en witte vacht sterk rood gevlekt*
- *Fawn kleurige honden met diep zwarte aalstreep over de rug*
- *Witte "kousen" bij fawn en gestroomde honden*
- *Licht gekleurde nagels*

ERNSTIGE AFWIJKINGEN :

- *Overtypisch, overdreven ras karakteristieken*
- *Snuit te lang of overdreven kort*
- *Zichtbare tong bij gesloten mond*
- *Lichte ogen (roofvogeloog)*
- *Horizontale rugbelijning, van schoft tot de lendenen*
- *Overvloedige depigmentatie van de lippen, neus, oogleden, de rand die nooit geheel gedepigmenteerd mag zijn*
- *Tanggebit*

DISKWALIFICERENDE AFWIJKINGEN :

- Agressief of overdreven schuw
- Iedere hond die duidelijk lichamelijke of gedragsafwijkingen vertoont moet worden gediskwalificeerd
- Ontbreken van 'type': onvoldoende rastypische karakteristieken met als gevolg dat de hond niet op andere exemplaren van het ras lijkt
- Volledig gesloten neusgaten
- Verdraaiing of zijwaardse afwijking van de kaak met als gevolg dat de tong constant zichtbaar is
- Hond waarvan de onderste snijtanden achter de bovenste snijtanden gepositioneerd zijn (bovenvoorbijter)
- Hond met permanent zichtbare hoektanden terwijl de mond gesloten is.
- Heterochromie (tweekleurige ogen of twee verschillend gekleurde ogen)
- Andere neuskleur dan zwart
- Oren niet rechtop gedragen
- Staartloosheid of ingegroeide staart
- St Hubertusklaauw aan de achterpoten
- Omgekeerde hak
- Lang- of draadharig of wollige vacht
- Kleur niet zoals beschreven in de standaard te weten: zwart, zwart met fawn aftekeningen (black & tan) en alle verdunningen van zwart met of zonder witte aftekeningen
- Maat en gewicht buiten de limieten van de standaard
- Ademhalingsproblemen
- Doofheid

N.B.:

Reuen moeten twee ogenschijnlijk normale testikels bezitten die volledig in het scrotum zijn ingedaald
Uitsluitend functionele en klinisch gezonde honden, met rastypische bouw, zouden voor de fokkerij gebruikt moeten worden.

Bron: Hollandse Bulldoggen Club 2017, geraadpleegd via <<https://www.hbc-fransebulldog.nl/nl/het-ras/rasstandaard.html>>; Universiteit Utrecht 2014.

Bijlage 3 - Gedragscode Raad van Beheer

Ter bevordering van het fokken van mentaal en lichamelijk gezonde honden zijn strengere voorwaarden ingesteld door de Raad van Beheer. Voor keurmeesters is een zogenaamde gedragscode per mei 2010 van kracht geworden (Raad van Beheer 2017i). Deze gedragscode geeft aan dat de exterieurkeurmeester bij de beoordeling, naast de eisen uit de rasstandaard, ook de gezondheids- en welzijnsaspecten van het ras c.q. de individuele hond laat meewegen en dat dit in het verslag van de hond wordt weergegeven. De keurmeester mag rashonden met (uiterlijke) kenmerken die kunnen leiden tot gezondheidsproblemen nooit met meer dan de kwalificatie 'goed' beoordelen of in aanmerking laten komen voor prijzen of titels. De keurmeesters dienen honden met ernstige afwijkingen te diskwalificeren. Op deze manier worden fokkers ontmoedigd om dieren met extreme c.q. schadelijke uiterlijke kenmerken te fokken.

Bijlage 4 - Rasspecifieke instructies

Als aanvullende maatregel hierop moeten keurmeesters per februari 2011 keuren volgens de zogenaamde Ras Specifieke Instructies (RSI) (Raad van Beheer 2017k). De keurmeester is daarbij verplicht om een formulier in te vullen over de waargenomen specifieke gezondheids- en welzijnsaspecten van het ras, waarmee voor deze rassen ook gemonitord wordt waar de problemen zich voordoen in het ras en door terugkoppeling van de resultaten aan de rasvereniging actie ondernomen kan worden om het fokbeleid aan te passen. Van de exterieurkeurmeesters wordt verwacht dat zij bij elke keuring aandacht besteden aan gezondheidsproblemen die in alle rassen kunnen voorkomen en deze problemen meenemen in hun eindoordeel over de rashond in kwestie.

Voor de Franse Bulldog zijn de volgende rasspecifieke instructies ontwikkeld:

Franse Bulldog

De constructie van dit ras, met een verkorte schedel en onderontwikkelde neusrug, kunnen ernstige gezondheidsproblemen veroorzaken, indien deze worden overdreven. Speciale aandacht dient geschonken te worden aan het voorkomen van overdreven kenmerken. Zoek naar een gezonde ademhaling, open neusgaten, correcte neuslengte, ogen, huid, staart en levendig gangwerk.

Problemen die in dit ras voorkomen:

- *Ademhalingsproblemen/snurkgeluiden*
- *Neusgaten niet voldoende open*
- *Proporties en constructie*
- *Ingegroeide staart*
- *Irritatie huid kop/oren/poten*
- *Tong zichtbaar*
- *Oogproblemen/traanstreep zichtbaar*
- *Overdreven korte hals en/of rug*

Tevens zijn de volgende eisen die voor alle rashonden gelden, ook relevant voor dit ras:

- *Disharmonie in constructie*
 - *Zowel in stand als in beweging dient er bij de hond sprake te zijn van een goede balans.*
 - *Alle honden moeten in staat zijn om zich zonder problemen voort te bewegen en elke hond moet dat tijdens de exterieurkeuring in voldoende mate tonen.*
- *Ademhaling:*
 - *Alle honden moeten in staat zijn, in stand en beweging, normaal te ademen. Aandacht voor honden met overdrijvingen welke ademen bemoeilijkt, zoals:*
 - *Erg luidruchtige ademhaling en/of duidelijk hoorbare moeilijkheden bij de ademhaling;*
 - *Zeer kleine en nauwelijks geopende neusgaten of neusgaten bedekt met huid.*
- *Gebit*
 - *Het gebit van de hond moet conform de rasstandaard ontwikkeld zijn. Aandacht voor honden met kaak- c.q. gebitsoverdrijvingen, zoals:*

- *Te smalle en te zwakke onderkaak;*
- *Hoektanden die te dicht tegen de andere kaak staan en er soms zelfs ingegroeid zijn;*
- *Extreem kleine gebitselementen;*
- *Niet sluitende kaken.*
- *Ogen*
 - *Alle honden moeten heldere en droge ogen hebben zonder enig teken van ongemak. Aandacht voor honden met overdrijvingen welke irritatie(s) aan de ogen veroorzaken, zoals:*
 - *Te grote en te uitpuilende ogen;*
 - *Te losse en te veel hangende oogleden;*
 - *Zichtbare ontstekingen en/of tranende ogen;*
 - *Zelfs voor het ras te kleine en/of te diep liggende ogen.*
- *Te losse huid*
 - *Alle honden moeten een gezonde huid hebben zonder enig teken van ongemak. Aandacht voor honden met overdrijvingen welke irritatie aan de huid veroorzaken, zoals:*
 - *Te veel rimpels en losse huid, zodat de neus en/of de ogen bedekt worden met huid;*
 - *Te veel losse huid op lichaam, ledematen en hoofd.*

Voor de overige algemene eisen wordt verwezen naar het originele document (Raad van Beheer 2017k).

Literatuurlijst

Wetenschappelijk onderzoek

- Adkins, E. A. and D. V. H. Hendrix. 2005. "Outcomes of Dogs Presented for Cataract Evaluation: A Retrospective Study." *Journal of the American Animal Hospital Association* 41(4):235-240.
- Alam, M. R., J. I. Lee, H. S. Kang, I. S. Kim, S. Y. Park, K. C. Lee and N. S. Kim. 2007. "Frequency and Distribution of Patellar Luxation in Dogs: 134 Cases (2000 to 2005)." *Veterinary and Comparative Orthopaedics and Traumatology* 21(1):59-64.
- Asher, L., G. Diesel, J. F. Summers, P. D. McGreevy and L. M. Collins. 2009. "Inherited Defects in Pedigree Dogs. Part 1: Disorders Related to Breed Standards." *The Veterinary Journal* 182:402-411.
- Bannasch, D., A. Young, J. Myers, K. Truvé, P. Dickinson, J. Gregg, R. Davis, E. Bongcam-Rudloff, M. T. Webster, K. Lindblad-Toh and N. Pedersen. 2010. "Localization of Canine Brachycephaly using an Across Breed Mapping Approach." *PLoS One* 5(3):e9632.
- Bellumori, T. P., T. R. Famula, D. L. Bannasch, J. M. Belanger and A. M. Oberbauer. 2013. "Prevalence of Inherited Disorders among Mixed-Breed and Purebred Dogs: 27,254 Cases (1995–2010)." *Journal of the American Veterinary Medical Association* 242(11):1549-1555.
- Bergknut, N., A. Egenvall, R. Hagman, P. Gustas, H. A. W. Hazewinkel, B. P. Meij and A. Lagerstedt. 2012. "Incidence of Intervertebral Disk Degeneration–related Diseases and Associated Mortality Rates in Dogs." *Journal of the American Veterinary Medical Association* 240(11):1300-1309.
- Bergknut, N., L. A. Smolders, G. C. M. Grinwis, R. Hagman, A. Lagerstedt, H. A. W. Hazewinkel, M. A. Tryfonidou and B. P. Meij. 2013. "Intervertebral Disc Degeneration in the Dog. Part 1: Anatomy and Physiology of the Intervertebral Disc and Characteristics of Intervertebral Disc Degeneration." *The Veterinary Journal* 195:282-291.
- Bergström, A., A. Nodtvedt, A. Lagerstedt and A. Egenvall. 2006. "Incidence and Breed Predilection for Dystocia and Risk Factors for Cesarean Section in a Swedish Population of Insured Dogs." *Veterinary Surgery* 35:786-791.

- Bound, N., D. Zakai, S. J. Butterworth and M. Pead. 2009. "The Prevalence of Canine Patellar Luxation in Three Centres." *Veterinary and Comparative Orthopaedics and Traumatology* 22:32-37.
- Campbell, C. A., C. L. Horstman, D. R. Mason and R. B. Evans. 2010. "Severity of Patellar Luxation and Frequency of Concomitant Cranial Cruciate Ligament Rupture in Dogs: 162 Cases (2004–2007)." *Journal of the American Veterinary Medical Association* 236(8):887-891.
- Crook, A. e. a. 2011. "Canine Inherited Disorders Database (CIDD).".
- De Lorenzi, D., D. Bertoncello and M. Drigo. 2009. "Bronchial Abnormalities found in a Consecutive Series of 40 Brachycephalic Dogs." *Journal of the American Veterinary Medical Association* 235(7):835-840.
- Ekenstedt, K. J. and A. M. Oberbauer. 2013. "Inherited Epilepsy in Dogs." *Topics in Companion Animal Medicine* 28:51-58.
- Evans, K. M. and V. J. Adams. 2010. "Proportion of Litters of Purebred Dogs Born by Caesarean Section." *Journal of Small Animal Practice* 51:113-118.
- Fasanella, F. J., J. M. Shivley, J. L. Wardlaw and S. Givaruangsawat. 2010. "Brachycephalic Airway Obstructive Syndrome in Dogs: 90 Cases (1991–2008)." *Journal of the American Veterinary Medical Association* 237(9):1048-1051.
- Gibbons, S. E., C. Macias, M. A. Tonzing, G. L. Pinchbeck and W. M. McKee. 2006. "Patellar Luxation in 70 Large Breed Dogs." *Journal of Small Animal Practice* 47:3-9.
- Ginn, J. A., M. S. A. Kumar, B. C. McKiernan and B. E. Powers. 2008. "Nasopharyngeal Turbinates in Brachycephalic Dogs and Cats." *Journal of the American Animal Hospital Association* 44:243-249.
- Haworth, K. E., I. Islam, M. Breen, W. Putt, E. Makrinou, M. Binns, D. Hopkinson and Y. Edwards. 2001. "Canine TCOF1; Cloning, Chromosome Assignment and Genetic Analysis in Dogs with Different Head Types." *Mammalian Genome* 12(8):622-629.
- Jaeger, K., M. Linek, H. T. Power, S. V. Bettenay, S. Zabel, R. A. W. Rosychuk and R. S. Mueller. 2010. "Breed and Site Predispositions of Dogs with Atopic Dermatitis: A Comparison of Five Locations in Three Continents." *Veterinary Dermatology* 21(1):119-123.
- Jeffery, N. D., J. M. Levine, N. J. Olby and V. M. Stein. 2013. "Intervertebral Disk Degeneration in Dogs: Consequences, Diagnosis, Treatment, and Future Directions." *Journal of Veterinary Internal Medicine* 27:1318-1333.
- Kamphues, L., Kersten, K., Slobbe, E. van, Pinto, V.D., Persoon, L., Tang, I. van der, Kester, E., Tenwolde, I., Leeuw, F. de, Hoek, K. van, Tijssen, R., Guldemon, S. and Snels, S. o.l.v. Wijnands, L. 2010. *Gezondheidsonderzoek Franse Bulldog*. Bulle Bulletin: 22.
- LaFond, E., G. J. Breur and C. C. Austin. 2002. "Breed Susceptibility for Developmental Orthopedic Diseases in Dogs." *Journal of the American Animal Hospital Association* 38:467-477.
- Mazzucchelli, S., M. D. Vaillant, F. Wéverberg, H. Arnold-Tavernier, N. Honegger, G. Payen, M. Vanore, L. Liscoet, O. Thomas, B. Clerc and S. Chahory. 2012. "Retrospective Study of 155 Cases of Prolapse of the Nictitating Membrane Gland in Dogs." *Veterinary Record* 170(17):443-445.
- Mellersh, C. S., L. Pettitt, O. P. Forman, M. Vaudin and K. C. Barnett. 2006. "Identification of Mutations in HSF4 in Dogs of Three Different Breeds with Hereditary Cataracts." *Veterinary Ophthalmology* 9(5):369-378.
- Meola, S. D. 2013. "Brachycephalic Airway Syndrome." *Topics in Companion Animal Medicine* 28:91-96.
- Münnich, A. and U. Küchenmeister. 2009. "Dystocia in Numbers – Evidence-Based Parameters for Intervention in the Dog: Causes for Dystocia and Treatment Recommendations." *Reproduction in Domestic Animals* 44(2):141-147.
- Njikam, I. N., M. Huault, V. Pirson and J. Detilleux. 2009. "The Influence of Phylogenetic Origin on the Occurrence of Brachycephalic Airway Obstruction Syndrome in a Large Retrospective Study." *International Journal of Applied Research in Veterinary Medicine* 7(3):138-143.
- Nødtvedt, A., K. Bergvall, A. Hedhammer and A. Egenvall. 2006. "Incidence of and Risk Factors for Atopic Dermatitis in a Swedish Population of Insured Dogs." *The Veterinary Record* 159:241-246.
- OptiGen. 2014. "Tests.", Geraadpleegd op 01-08-2014 via <http://www.optigen.com/opt9_test.html>.
- Orthopedic Foundation for Animals. 2014. "Patellar Luxation Statistics. Breeds having at least 100 evaluations January 1974 through December 2013." Columbia, Missouri: OFFA. Geraadpleegd op 01-08-2014 via <<http://www.offa.org>>.
- Park, S. A., N. Y. Yi, M. B. Jeong, W. T. Kim, S. E. Kim, J. M. Chae and K. M. Seo. 2009. "Clinical Manifestations of Cataracts in Small Breed Dogs." *Veterinary Ophthalmology* 12(4):205-210.
- PennGen. 2014. "Canine and Feline Hereditary Disease (DNA) Testing Laboratories.", Geraadpleegd op 01-08-2014 via <<http://research.vet.upenn.edu/AvailableTests/TestsAvailableatLabsWorldwide/tabid/7620/Default.aspx>>

- Picco, F., E. Zini, C. Nett, C. Naegeli, B. Bigler, S. Rüfenacht, P. Roosje, M. E. Ricklin Gutzwiller, S. Wilhelm, J. Pfister, E. Meng and C. Favrot. 2008. "A Prospective Study on Canine Atopic Dermatitis and Food-Induced Allergic Dermatitis in Switzerland." *Veterinary Dermatology* 19(3):150-155.
- Poncet, C. M., G. P. Dupre, V. G. Freiche, M. M. Estrada, Y. A. Poubanne and B. M. Bouvy. 2005. "Prevalence of Gastrointestinal Tract Lesions in 73 Brachycephalic Dogs with Upper Respiratory Syndrome." *Journal of Small Animal Practice* 46:273-279.
- Raad voor Dierenaangelegenheden. 2010. *Fokkerij & Voortplantingstechnieken*. Den Haag: Raad voor Dierenaangelegenheden.
- Raad voor Dierenaangelegenheden. 2009. *Verantwoord Houden - Wie is Verantwoordelijk Voor Het Welzijn En De Gezondheid Van Gehouden Dieren in Nederland?* Den Haag: Raad voor Dierenaangelegenheden.
- Raad voor Dierenaangelegenheden. 2002. *Fokken Met Recreatiedieren*. Den Haag: Raad voor Dierenaangelegenheden.
- Read, R. A. and H. C. Broun. 2007. "Entropion Correction in Dogs and Cats using a Combination Hotz–Celsus and Lateral Eyelid Wedge Resection: Results in 311 Eyes." *Veterinary Ophthalmology* 10(1):6-11.
- Riecks, T. W., S. J. Birchard and J. A. Stephens. 2007. "Surgical Correction of Brachycephalic Syndrome in Dogs: 62 Cases (1991–2004)." *Journal of the American Veterinary Medical Association* 230:1324-1328.
- Sapienza, J. S., A. Mayordomo and A. M. Beyer. 2014. "Suture Anchor Placement Technique Around the Insertion of the Ventral Rectus Muscle for the Replacement of the Prolapsed Gland of the Third Eyelid in Dogs: 100 Dogs." *Veterinary Ophthalmology* 17(2):81-86.
- Sargan, D. 2004. "IDID: Inherited Diseases in Dogs: Web-Based Information for Canine Inherited Disease Genetics." *Mammalian Genome* 15(6):503-506.
- Short, A. D., A. Dunne, H. Lohi, S. Boulton, S. D. Carter, D. Timofte and W. E. R. Ollier. 2011. "Characteristics of Epileptic Episodes in UK Dog Breeds: An Epidemiological Approach." *Veterinary Record* 169(48):1-4.
- Smolders, L. A., N. Bergknut, G. C. M. Grinwis, R. Hagman, A. Lagerstedt, H. A. W. Hazewinkel, M. A. Tryfonidou and B. P. Meij. 2013. "Intervertebral Disc Degeneration in the Dog. Part 2: Chondrodystrophic and Non-Chondrodystrophic Breeds." *The Veterinary Journal* 195:292-299.
- Snijders-Verheijen, J. H. E. 1988. *Mooi, Mooier, Mooist? Schadelijke Raskenmerken Bij Honden*. 's-Gravenhage: SDU Uitgeverij.
- Stades, F. C. and M. H. Boevé. 2009. "Entropion | Trichiasis | Overmatige Plooivorming Dorsolateraal Van Het Oog." *Diergeneeskundig Memorandum: Chirurgische Behandeling Van Ooglidafwijkingen* 56(1):31-41; 52-60.
- Summers, J. F., G. Diesel, L. Asher, P. D. McGreevy and L. M. Collins. 2010. "Inherited Defects in Pedigree Dogs. Part 2: Disorders that are Not Related to Breed Standards." *The Veterinary Journal* 183:39-45.
- Tarpataki, N., K. Pápa, J. Reiczig, P. Vajdovich and K. Vörös. 2006. "Prevalence and Features of Canine Atopic Dermatitis in Hungary." *Acta Veterinaria Hungarica* 54(3):353-366.
- Tilley, L. P. and F. W. K. J. Smith. 2004. "Difficult Birth (Dystocia)." Pp. 287-289 in *Blackwell's Five-Minute Veterinary Consult: Canine and Feline*. "Difficult Birth (Dystocia)." Lippincott: Williams & Wilkins.
- Torrez, C. V. and G. B. Hunt. 2006. "Results of Surgical Correction of Abnormalities Associated with Brachycephalic Airway Obstruction Syndrome in Dogs in Australia." *Journal of Small Animal Practice* 47:150-154.
- Universiteit Utrecht. 2016. *PETscan - Ontwikkeling en implementatie van een kwantitatief meetsysteem van gezondheid en welzijn in gezelschapsdier populaties*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde, Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren.
- Universiteit Utrecht. 2014. *Incidentie Van Schadelijke Raskenmerken En Erfelijke Gebreken Bij Populaties Van Gezelschapsdieren*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde, Expertisecentrum Genetica Gezelschapsdieren.
- Universiteit Utrecht. 2011. *"Project Bepaling Ongerief Voor Aandoeningen Bij Rashonden. Kenmerk: DWM11023PB."*
- VetGen. 2014. "Genetic Disease Test.", Geraadpleegd op 01-08-2014 via <<http://www.vetgen.com/canine-services.html>>.
- VHL Genetics. 2014. "DNA Testen, Hond, Erfelijke Ziekten.", Geraadpleegd op 01-08-2014 via <<http://www.vhlgenetics.com/tabid/256/Hond.aspx?catid=6>>.
- Vroom, M. W. and M. A. Wisselink. 2006. "Huidaandoeningen Bij Kat En Hond: Een Praktijkgerichte Benadering Deel 2." *Diergeneeskundig Memorandum* 53(1):65-68.
- Vroom, M.W. and M.A. Wisselink. 2005. "Huidaandoeningen Bij Kat En Hond: Een Praktijkgerichte Benadering Deel 1." *Diergeneeskundig Memorandum* 52(2):25-26.

Websites

Fédération Cynologique Internationale. 2010.

FCI breeds nomenclature. Geraadpleegd op 01-03-2017 via <<http://fci.be/en/nomenclature/FRENCH-BULLDOG-101.html>>.

Hollandse Bulldoggen Club. 2017.

- a. *H.B.C. Verenigingsfokreglement*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <http://www.hbc-fransebulldog.nl/formulieren-hbc/format_VFR_definitief_04-01-2014_Franse_Bulldog_23.pdf>.
- b. *H.B.C. - Dierenarts attest*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://hbc-fransebulldog.nl/formulieren-hbc/DierenartsAttest2012.pdf>>.
- c. *Het ontstaan van het ras*. Geraadpleegd op 01-03-2017 via <<https://www.hbc-fransebulldog.nl/nl/het-ras/het-ontstaan.html>>.
- d. *Onderzoek ministerie: Rasvereniging voor Franse Bulldoggen voert al jaren een beleid gericht op gezondheid*. 27 mei 2014. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<https://www.hbc-fransebulldog.nl/nl/nieuws.html>>.
- e. *Rasstandaard*. Geraadpleegd op 01-03-2017 via <<https://www.hbc-fransebulldog.nl/nl/het-ras/rasstandaard.html>>.

KNMvD. 2017.

Standpunt over erfelijke afwijkingen bij rashonden. Geraadpleegd op 29-01-2017 via <<https://www.knmvd.nl/dossiers/12108498/Fokkerijen-gezelschapsdieren/actueel/item/10834938/Standpunt-over-erfelijke-afwijkingen-bij-rashonden>>.

Richtlijn Erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken. Geraadpleegd op 29-01-2017 via <https://www.kwaliteitdiergeneeskunde.nl/media/default.aspx/emma/org/10865173/richtlijn%20erfelijke%20aandoeningen%20en%20schadelijke%20raskenmerken_def%20september%202015%20-%20definitief.pdf>

LICG. 2016.

- a. *LICG, Hond & hondenrassen, Ziekten en aandoeningen*. Geraadpleegd op 29-01-2017 via <<http://www.licg.nl/8j/dieren/zoogdieren/hond-hondenrassen/hond.html>>.
- b. *LICG Huisdierenbijsluiter: Franse Bulldog*. Geraadpleegd op 01-03-2017 via <<http://www.licg.nl/nm/dieren/zoogdieren/hond-hondenrassen/hond/franse-bulldog.html>>.
- c. *Waarom is het LICG opgericht?*. Geraadpleegd op 29-01-2017 via <<http://www.licg.nl/8g/licg/waarom-een-licg.html>>.
- d. *LICG Rashondengids*. Geraadpleegd op 02-03-2017 via <<http://www.rashondengids.nl>>.

Raad van Beheer. 2017.

- a. *DNA afstammingscontrole*. Geraadpleegd op 22-07-2014 via <<http://www.raadvanbeheer.nl/fokkerij-gezondheid-gedrag-en-welzijn/dna-afstammingscontrole>>.
- b. *Engelse Bulldog Fokwaarden. Natuurlijke geboorte – keizersnede*. Geraadpleegd op 01-08-2014 via <<http://www.raadvanbeheer.nl/rashonden/engelse-bulldog-fokvoorwaarden/natuurlijke-geboorte-keizersnede>>.
- c. *Fokverbod zieke rashonden, besluit Algemene ledenvergadering 24-05-2012*. Geraadpleegd op 15-07-2014 via <http://www.raadvanbeheer.nl/uploads/media/Raad_van_Beheer_-_Fokverbod_zieke_rashonden_AV_besluit_24_mei_2012_24-05-2012_def.pdf>.
- d. *Gezondheidsonderzoek*. Geraadpleegd op 15-07-2014 via <<http://www.raadvanbeheer.nl/fokkerij-gezondheid-gedrag-en-welzijn/gezondheidsonderzoeken>>.
- e. *Honden Stamboek*. Geraadpleegd op 16-06-2014 via <<http://www.raadvanbeheer.nl/rashonden/honden-stamboek>>.
- f. *Over de Raad, Wat doet de Raad*. Geraadpleegd op 15-07-2014 via <<http://www.raadvanbeheer.nl/raad-van-beheer/over-de-raad/wat-doet-de-raad>>.
- g. *Plan van Aanpak Duurzaam Fokbeleid*. Geraadpleegd op 29-06-2014 via <<http://www.raadvanbeheer.nl/fokkerij-gezondheid-gedrag-en-welzijn/fokbeleid/plan-van-aanpak-duurzaam-fokbeleid>>.

- h. *Raadar*, juli 2014, jaargang 3, nummer 7. Geraadpleegd op 01-08-2014 via https://www.houdenvanhonden.nl/globalassets/raadar/2014/rvb_raadar_2014_7_vfr_normen_juli_v2.pdf.
- i. *Regelgeving. Gedragscode Exterieurkeurmeesters*. Geraadpleegd op 27-02-2017 via <https://www.houdenvanhonden.nl/opleidingen-en-trainingen/gedragscode-voor-exterieurkeurmeesters/>.
- j. *Regelgeving, Kynologisch Reglement, 1 januari 2017*. Geraadpleegd op 01-03-2017 via https://www.houdenvanhonden.nl/globalassets/regelgeving/uitspraken-tuchtcollege-en-gepubliceerde-diskwalificaties/171201_kr-geldig-vanaf-1januari2017.pdf.
- k. *Regelgeving. Ras Specifieke Instructies RSI*. Geraadpleegd op 01-03-2017 via <https://www.houdenvanhonden.nl/actief-met-je-hond/showen-met-je-hond/regelgeving-voor-het-showen-van-honden/>.

Zembla. 2010.

Einde van de rashond. Uitzending 11 december 2010. Beschikbaar via <http://zembla.incontxt.nl/seizoenen/2010/afleveringen/11-12-2010>.

Geraadpleegde wetteksten en kamerstukken

- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 1996, nr. 138. Artikel 3 in *Besluit van 25 januari 1996, houdende regels met betrekking tot de toepassing van voortplantingstechnieken bij dieren (Besluit voortplantingstechnieken bij dieren)*. 25 januari 2006.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 1999, nr. 36. *Honden- en Kattenbesluit 1999*. 11 januari 1999.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2011, nr. 345. *Wet van 19 mei 2011, houdende een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen (Wet dieren)*. 19 mei 2011.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2012, nr. 497. *Besluit van 2 oktober 2012, houdende wijziging van het Besluit identificatie en registratie van dieren in verband met het verplicht stellen van identificatie en registratie van honden*. 2 oktober 2012.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 210. (Nota van toelichting van) *Besluit van 5 juni 2014, houdende regels met betrekking tot houders van dieren (Besluit houders van dieren)*. 5 juni 2014.
- Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2014, nr. 232. (Nota van toelichting van) *Besluit van 17 juni 2014, houdende wijziging van het Besluit houders van dieren in verband met het stellen van regels met betrekking tot fokken en bedrijfsmatige activiteiten met gezelschapsdieren*. 17 juni 2014.
- Staatscourant, 2014, nr. 17980. *Bekendmaking Regeling van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 23 juni 2014, nr. WJZ/14101260, houdende regels met betrekking tot het houden van dieren (Regeling houders van dieren)*. 27 juni 2014.
- Kamerstukken II 1980/1981, 16966, nr. 2. *Kamerbrief Rijksoverheid en Dierenbescherming*. 1981.
- Kamerstukken II 2001/2002, 28 286, nr. 1. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 22 maart 2002.
- Kamerstukken II 2001/2002, 28 286, nr. 2. *Nota Beleidsnota Dierenwelzijn*. 22 maart 2002.
- Kamerstukken II 2003/2004, 28 286, nr. 4. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 20 oktober 2003.
- Kamerstukken II 2003/2004, 28 286, nr. 5. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 20 januari 2004.
- Kamerstukken II 2003/2004, 28 286, nr. 6. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 9 februari 2004.
- Kamerstukken II 2005/2006, 28 286 en 29 279, nr. 29. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 15 mei 2006.
- Kamerstukken II 2007/2008, 28 286 en 29 683, nr. 76, bijlage 1 en 2. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 12 oktober 2007.
- Kamerstukken II 2008/2009, 28 286, nr. 286. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 17 april 2009.
- Kamerstukken II 2010/2011, 28 286, nr. 436. *Kamerbrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*. 22 september 2010.

Kamerstukken II 2010/2011, 28 286, nr. 446. *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie*. 10 december 2010.

Kamerstuk II 2010-2011, 28 286, nr. 480. *Kamerbrief 'Motie van het lid Van Gerven'*. 15 februari 2011.

Kamerstukken II 2011/2012, 28 286, nr. 525. *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie*. 27 september 2011.

Kamerstukken II 2011-2012, 28286, nr. 545. *Lijst van vragen en antwoorden Besluit gezelschapsdieren*. 1 februari 2012.

Kamerstukken II 2011/12, 28 286, nr. 548, bijlage 1. *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie*. 23 februari 2012.

Kamerstukken II 2011/2012, 28 286, nr. 582. *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie*. 11 juli 2012.

Kamerstukken II 2012-2013, 28286, nr. 617. *Lijst van vragen en antwoorden Besluit houders van dieren*. 31 januari 2013.

Kamerstukken II 2012/2013, 31 389, nr. 128. *Gewijzigde motie van de leden Van Gerven en Van Dekken ter vervanging van die gedrukt onder nr. 121*. 4 juni 2013.

Kamerstukken II 2013/2014, 28 286, nr. 651. *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken*. 4 oktober 2013.

Kamerstukken II 2013/2014, 28 286, nr. 733. *Kamerbrief van de Staatssecretaris van Economische Zaken*. 27 mei 2014.